

laiška

LIETUVIAMS

1967

LIEPA-RUGPIŪTIS / JULY-AUGUST

GYVENIMUI TEKANT *** 266

PASAULINĖJ PARODOJ SUSITINKANT K. Trimakas, S. J. 268

BACHAS, MIŠIOS H-MOL V. Mykolaitis-Putinas 278

MEILĖS POEZIJA A. Grauslys 280

EILĖRAŠČIAI Rilke, Rimbaud, Heine, Puškin, Kozulis 281-290

ČIKAGOS OPEROS DEŠIMTMETIS Ant. Nakas 292

VYRIŠKUMO IR MOTERIŠKUMO PSICHOLOGIJA
Vyt. Bieliauskas 294

AR KUNIGAMS BUS LEISTA VESTI?
M. Laukaitis ir K. Trimakas, S. J. 293

IŠKARPOS IŠ ANAPUS Paruošė M. Banėnas 300

APIE HOMOSEKSUALIZMĄ Paruošė G. Ivaškienė 303

KNYGA APIE PARTIZANO IDEALĄ /rec./ D. Kučėnienė 305

EKRANO MIRGESY: Filmus suglaustai vertinant *** 307

SKAITYTOJO ŽODIS 308

Šio numerio iliustracijos: Alg. Kezio, S. J., fotografijos iš Expo 67 pasaulinės parodos Montrealy / 265, 271, 273, 277, 285-288, 291 / ir Z. Sodeikienės piešiniai / 278-279 /.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas.

Vyriausias redaktorius — Kęstutis Trimakas, S. J. Redakcinis kolektyvas: Jonas Borevičius, S. J., Gintarė Ivaškienė, Algimantas Kezys, S. J. (foto redaktorius), Vaclovas Kleiza, dr. Arūnas Liulevičius, Aušrelė Liulevičienė, Gintautas Sabataitis, S. J., Zita Sodeikienė (techninė redaktorė), Juozas Vaišnys, S. J. Administratorius — Petras Kleinotas, S. J. Viršelis ir vinjetės — Algirdo Kurausko. Adresas: 2345 West 56th Street, Chicago, Illinois 60636. U.S.A. Telefonai: RE 7-8400 ir RE 7-8401. Spaustuvė — Immaculata Press, Putnam, Conn. Prenumerata metams — \$4.00. Atskiuro numerio kaina — \$0.40.

LETTERS TO LITHUANIANS. Published monthly except July and August, when bi-monthly, by The Jesuit Fathers of Della Strada, Inc. Yearly subscription \$4.00, single copy 40c. Entered as second class matter and 2nd class postage paid at the Post Office, Chicago, Ill. and additional office of mailing in Thompson, Connecticut.

*Paminklas prie Jungtinių Tautų pavilijono
Expo 67 pasaulinėje parodoje, vaizduojąs įvai-
rių rasių žmones to paties medžio kamienne.*

Vol. XVIII, Nr. 8. 1967
LIEPA — RUGPIŪTIS
JULY — AUGUST

laiskai
LIETUVIAMS

GYVENIMUI TEKANT

■ Popiežiaus žodis lietuviams

Staiga širdies smūgiu mirus vysk. Pranui Braziui, vysk. Vincentas Brizgys buvo nuvykęs Romon į jojo laidotuves. Ta proga jis pasimatė su popiežium Pauliu VI ir prašė jo mirusiojo vieton paskirti bent vieną naują vyskupą lietuviams išeivijoje. Popiežius vysk. Brizgiui išsitarė noris kai ką pasakyti visiems lietuviams "ne oficialiai, bet iš širdies":

"Noriu išreikšti savo dėkingumą viso pasaulio lietuviams". Toliau popiežius dėkojo, kad per tiek metų tautos nelaimės ir kančių lietuviai išliko vieningi, veiklūs, kad jiems nepritrūksta vilties ir kad jie nepakrinka, bet laikosi Dievo ir tikėjimo. Ragino ir toliau būti vieningais, veikliais ir drąsiais. Popiežius užbaigė:

"Nepraraskite vilties, nepraraskite vilties. Pasitikėkite Dievu ir jo teisingumu. Pasitikėkite ir mumis. Mes sekame jūsų likimą ir kančias. Būkite tikri, kad nepraleisime jokios progos jums padėti. Laikykites kartu tarp savęs ir Dievuje. Tai padės išlikti drąsiais, veikliais ir ištvermingais. Būkime kartu maldoje: jūs už mus, mes už jus. Kaip mokėsi, taip perduoki šią mūsų padėką visiems lietuviams".

Po tokio šilto susitikimo su popiežiumi vysk. Brizgys pareiškė: "Išvykau iš Romos su viltim, kad mūsų prašymas bus patenkinamas. Tuo tarpu visi melskimės, kad ši viltis išsipildytų tokiu būdu, koks būtų naudingiausias lietuvių tikėjimui, vienybei ir Lietuvai".

■ Kur Lietuva Expo 67 parodoj ?

Sovietų Estijos, Latvijos ir Lietuvos dienos Sovietų Sąjungos pavilijone Expo 67 parodoje Montrealyje turėjo pademonstruoti pasauliui, kad tie kraštai yra "laisvi ir lygūs tarp lygių". Tačiau šiam propagandiniam užsimojimui skersai kelio pastojė pati Sovietų Sąjungos pavilijono parodos struktūra. Mes sovietus laikome gudrios

propagandos meistrais, bet iš tikrųjų taip nėra. Dažnai jie patys savo žodinę propagandą konkrečiai veiksmais paneigia, kaip kad išėjo Expo 67 pasaulinėje parodoje.

Kas iš to skelbti sovietinių respublikų valstybingumą, jei tos "suvereninės respublikos" negalėjo turėti net savo atskirų skyrių Sovietų pavilijone, jau nekalbant apie atskirus pavilijonus, kuriuos turėjo Kanados provincijos.

Net oficialioje spaudoje sovietų okupuotoj Lietuvoj, šalia pompastiškos bravūros, prasimušė minorinė gaida. *Tiesa* š. m. birželio 3 d. rašė "Mes didžiuojamės tuo ir fa *mažyte dalele*, kuria atstovaujama šioje pasaulinėje pasiekimų apžiūroje mūsų klesinti respublika". *Komjaunimo Tiesa* birželio 25 d. kalba apie "Lietuvos meno *kampe-lį*" TSRS pavilijone, o to pačio mėnesio 21 d. rašė: "Montrealyje apie *Lietuvą* teparodysim labai nedaug, tik *mažą dalelę*. O taip norėtusi parodyti (daugiau). Taip, rodos, *jei galėtum*, nuneštum mielą mūsų Lietuvą, kaip tą gintaro lašelį, ir *parodytum* pasauliui, ir pasakytum: štai pažiūrėkite, kokia ji" (citatosė visi pabraukimai mūsų — Red.).

Taip, Lietuvos žmonės, menininkai, rašytojai, inžinieriai, mokslininkai, norėjo ir turėjo daug ką parodyti. Bet būdami svetimųjų priespaudoje, galėjo parodyti "tik mažą dalelę" — ir tai tik "įrodyti", kad jie "laisvi", kad kaip propagandiniame už dyką Sovietų Sąjungos pavilijone dalinamame leidinyje "Soviet Lithuania" rašoma, "ši maža respublika džiaugiasi pilnu suverenitetu" (sic?!).

Kodėl "suvereninė respublika" "savo" pavilijone tebuvo tik padienė kampininkė — neturėjo savo skyriaus, kuriame atspindėtų jos atsiekimai, jos savitumas, charakteris? Kodėl jos aukšto lygio meno reprezentantai ten tepabuvo savaitę laiko? Kodėl, pagaliau, baigiantis "Lietuvos dienos" programai buvo išsigąsta Lietuvos himno? Jame nėra nieko užgaunančio, jame kalbama apie tėvynės meilę ir žmonių do-

rybę, t. y. savybes, kurias bent oficialiai propaguoja ir pati Sovietų Sąjunga. Lenkija ir lenkai nesibijo savo himno, savo herbo, savo vėliavos; nesibaido jo ir komunistinė Čekoslovakija, Vengrija ir Rumunija. Kodėl Lietuva?!

Jei Lietuvos himnas, herbas, vėliava yra pakeisti, jei ji negali save reprezentuoti, jei jos pažangą nori pasisavinti svetima valstybė, jei Lietuvos savitumą ir savarankiškumą visokiais būdais nori nuslėpti ir palaipsniui ištrindyti svetima jėga, tai Lietuva nėra laisva ir savarankiška valstybė. Tą sovietai labai aiškiai visam pasauliui pademonstravo Expo 67 parodoj Montrealy.

■ Ekumeniniai žingsniai

Pasaulio Bažnyčių Tarybos (*World Council of Churches*) general, sekr. Blake pareiškė, kad ekumeniniame sąjūdyje žingsnis po žingsnio daroma pažanga: tos daugelį krikščionių bažnyčių apjungiančios organizacijos trečiajame bendrame suvažiavime New Delhi 1961 m. dalyvavo jau ir katalikai stebėtojai, o 1962-1965 m. katalikų Vatikano II suvažiavime — kitų krikščionių stebėtojai. Dabar gi jau susitarta, kad sekančiame Pasaulio Bažnyčių Tarybos bendrame suvažiavime Uppsaloj, Švedijoje, bus katalikų stebėtojų - patarėjų, kurie suvažiavime aktyviai dalyvaus patariamuoju (ne sprendžiamuoju) balsu.

Artimesnių ryšių ieškoma ne tik tarptautinėse viršūnėse, bet ir atskiruose kraštuose — pastaruoju metu jau ir Belgijoje, Naujojoje Zelandijoje, Ispanijoje, Azijos misijose.

Visgi lietuvių išeivių tarpe (išskyrus Čikagoje veikiantį ekumeninį būrelį) tebepastebimas delsimas. Viena tik yra aišku — mes nebeignoruojame vieni kitų. Štai, XX Lietuvos Evangelikų Reformatų Bažnyčios sinodas Čikagoj pareiškė besivadovausiąs *Amsterdamo platforma*, kuri 1949 m. padėjo pamatus ekumenizmui. Kokios iš to konkrečios išvados?

Reikia pasidžiaugti, kad sinodas priėmė tokią ekumeninę rezoliuciją, kuri atidaro duris bendradarbiavimui su kitais krikščionimis. Kaip žinome, Amsterdame buvo suformuota Pasaulio Bažnyčių Taryba, kuri iki išol jau yra atlikusi milžiniškus uždavi-

nus krikščionių suartėjimui. Ši taryba buvo ir tebėra draugiškai nusistačiusi ir Romos Katalikų Bažnyčios atžvilgiu. Tai matome jau Amsterdame, 1948 m., kai PBT general, sekr. dr. W. A. Vissert Hooft viešai pareiškė: "Žiūrint iš Pasaulio Bažnyčių Tarybos taško, mes tikimės ir meldžiame, kad galimybė užmegzti vaisingus ryšius su Romos Katalikų Bažnyčia taptų tikrove". Ir per eilę metų užmezgami vis tampresni ryšiai. Todėl reikia tikėtis, kad ir Lietuvos Evangelikų Reformatų Sinodo Tremtyje nariai, priimdami Amsterdamo platformą, eis Pasaulio Bažnyčių Tarybos pėdomis.

Panašiai reikia klausti ir katalikų. Reikia tikėtis, kad šį rudenį įvyksiančiame Amerikos Romos Katalikų Federacijos Tarybos suvažiavime, kuris svarstys II Vatikano suvažiavimo nutarimus, bus pozityviai pasisakyta ir ekumeninio sąjūdžio reikalu.

Šalia tokių svarstymų, ar jau neatėjo laikas panašaus pobūdžio suvažiavimuose ir bažnytiniuose sinoduose turėti kitų krikščionių stebėtojų?

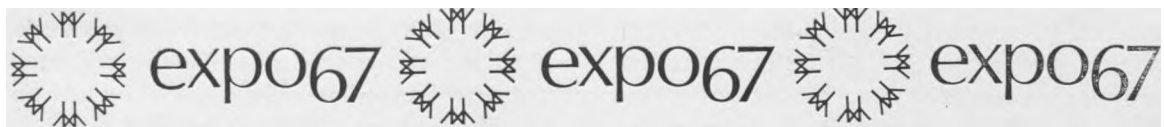
■ Kas gina?

"R. K. (Romos Katalikų — Red.) Bažnyčia nuo savo ambicingo ir pragaištingo troškulio visur ir visada dominuoti, viso pasaulio žmoniją valdyti — nepajėgė nė vieno žingsnio pasitraukti", tvirtina J. Slagio slaptyvardžiu pasirašęs "Katalikiškojo ekumenizmo" str. autorius evangelikų reformatų žurnale *Mūsų Sparnai*.

Kaltinimas yra rimtas ir skaudus. Rimtas, nes juo galima pastoti bet kokiam keliui į nuoširdesnę bendravimą tarp krikščionių. Skaudus, nes patiems katalikams negalima nė pasiaiškinti: juk ir aiškinimą galima palaikyti nenuoširdžiu.

Ginančių žodžių tenka laukti iš pačių lietuvių protestantų, kurie katalikų nuoširdumu pasitiki. Jau daug nelietuvių yra palankiai įvertinę Vatikano II dekretą apie ekumenizmą. Štai vienas taip rašo apie jį (cituojame originalia kalba, kad vertimu nebūtų pakeista prasmė):

"No one can read it without being impressed by the respect shown for those outside the Roman obedience and by the care
(Nukelta į 306 puslapį.)

Pasaulinėj parodoj su žmonėmis susitinkant

KĘSTUTIS TRIMAKAS, S. J.

Tikrai būtų daug ko kalbėti apie "Expo 67" pasaulinę parodą, bet ne visiems palieka tą patį išpūdį. Man tai nekokį išpūdį paliko. Visame kame garsinama technika, žmogaus sugebėjimai ir jų puoselėjimai, bet kartu matosi žmogaus nuvertinimo chaosas. Todėl bėgom ir bėgom nuo vieno pavilijono prie kito. Laukėm ilgose eilėse (ten skaitoma geresnis pavilijonas, kur ilgesnė eilė), vis norėdamos atrasti ką nors gero, gražaus, didingo ir kilnaus pamatyti. Ir išėjus pasidarydavo kažkaip savotiškai liūdna ir stačiai nesmagu. Daugiausia rodoma foto paveikslų; ekranuose baisus chaosas, išskiriant Telefono pavilijone. Amerikos pavilijonas — puikus muilo burbulas, viduj tuštuma — stačiai gėda, kad esi tos didžios valstybės pilietis. Dievo niekur nesutiksi, nebent muziejaus senienose... Niujorko parodoj buvo daug šventyklų, ir jis (Dievas) kažkaip keliavo kartu su žmonėmis, o čia visai jo nebėra. O prisiminus Kauno parodas ir iškilmes — jis visuomet laimindavo žmones didžiuliu kryžiumi, apšviestas elektra nuo Vytauto kalno prie radijo stiebų.

... Nieko gero ten nemačiau, tik šių dienų žmogaus chaosą, pasimetimą ir savim didžiavimąsi. Ir visai pamirštą viso ko Autorių.

Taip rašė viena vienuolė, aplankiusi Expo 67 pasaulinę parodą Montrealyje. Man gi paroda paliko kiek kitokį išpūdį.

Jau nuo anksčiau buvau pasiryžęs parodoj ne tik apžiūrėti pastatus ir eksponatus, bet stengtis susitikti ir kalbėtis su žmonėmis. Tam buvo speciali priežastis.

1965 m. Čikagos *Tribune* sekmadieniniame žurnale skaičiau kelių svetimšalių prižiūrėtojų atsiliepimus apie pasaulinę mugę Niujorke. Dėmesin įstrigo vienos indės prižiūrėtojos pasisakymas (žr. *Laiškus Lietuviams*, 1965, 6 nr., 182 psl.). Ji buvo nusivylusi mugė dėl to, kad joje nepajuto jokio artimesnio ryšio su žmonėmis, nors parodos šūkis skambėjo "Taika per supratimą". Ji sakė, kad lankytojai apžiūrėdavo išstatytus daiktus, net liedsdavo jos drabužius, bet visai nekreipė dėmesio į ją pačią kaip asmenį. Nuo to laiko buvau pasiryžęs tokių parodų metu atkreipti didesnę dėmesį į pačius žmones. Pasaulinė paroda Montrealy man suteikė nuostabią progą.

Pirmiausia, čia buvo žiūrovai, atvykę iš įvairių kraštų. Kasdien jų atsilankydavo šimtai tūkstančių. Man susidarė išpūdis, kad Niujorko pasaulinė mugė lankytojų veiduose mačiau lyg didesnę susižavėjimą, didesnę apstulbimą. Čia gi, Montrealyje, didelės minios, ilgos eilės prie paviljonų įėjimų, na, ir nuovargis gerokai apibledino tą vieną pačių žmogiškiausių jausminių reakcijų į tai, kas nuostabu. Žmonės čia liko atsidavę norui pamatyti (juk išstovėdavo ilgiausiose eilėse!), bet nebuvo taip entuziastiški tam, ką matė.

Mane labai domino lankytojų išpūdžiai ir nuomonės apie parodą bendrai ir apie pavienius pavilijonus. Vieni stebėjosi Sovietų Sąjungos technine pažanga, kiti jos pavilijono eksponatus telaikė iš kitų nukopijuota propaganda. Patys amerikiečiai juokėsi iš savo milžiniško "muilo burbulo", iš jame ant kuolų pasmaigstytų kepuraičių ir filmų artistės Debbie Reynolds lovos. Čekoslovakų pavilijono vidus, britų simbolinis belangis bokštas, prancūzų elegantiškas pastatas. *Habitat* sumaniai išplanuotas namų komplektas. Labirinto ir Telefono nuostabūs filmai buvo dažnai minimi, mėgiami ir gausiai lankomi.

Mano gi dėmesį labiausiai atkreipė Krikščionių pavilijonas. Jis buvo nepaprastas dviem atžvilgiais: pirma, jis buvo paruoštas ne vienos atskirai, bet bendrai kelių skirtingų krikščionių grupių — katalikų, protestantų, ortodoksų; antra, priešingai visiems kitiems, žmonijos pažangą ir laimėjimus rodantiems pavilijonams šis vaizdavo žmonijos žaizdas. Jau pirmuose spaudos aprašymuose jis buvo apibūdintas kaip kontroversinis.

Pirmiausia pats nuvykau apžiūrėti šį pavilijoną. Pastatas nei iš lauko, nei iš vidaus niekuo nepasizymėjo. Vaizdavimui buvo vartojama įprastinė technika: fotografijos, muzika, filmas.

Priekyje buvo sodelis su suolais, apvaliais stulpais, negiliu vandens baseinu ir žemais fontanais. Belaukdamas eilės, nė nežinojau, kad tas sodelis simbolizuoja Dievo norimą žmonijos harmoniją. Toji rami harmonija sudarė kontrastą tam, kas buvo rodoma pastato rūsyje.

Prie įėjimo, kaip ir daugely kitų pavilijonų, buvo dalinami informacijos lapeliai apie šį pavilijoną. Bet nebuvo laiko nei noro pasiskaityti. Akį traukė religiniam pavilijonui neįprastos fotografijos... Ne šventi paveikslai, bet nuotraukos, vaizduojančios žmones, bedirbančius, bendraujančius, tvarkingai ir netvarkingai pramogaujančius.

Stabtelėjau ties trikampine, atskiromis dalimis besikeičiančia lenta: vienas po kito kaitaliojosi trys paveikslai: vienas vaikas stovi prie virtinės namų uždarytais langais ir durimis...; pieva, ant kurios guli

karvės ir susiglaudusi pora...; žmonių minia spokso tiesiai priešais — lyg į tave... Klausiau savęs, ką tai reiškia: ar tik ne žmogui charakteringas būsenas ir jų iškraipas: individualumą ir vieniškumą, meilę ir savimeilę, bendruomeniškumą ir bedvasę susiskaldžiusią masę?

Toliau dalimis kaitaliojosi žmogaus veidas: pasikeitė skruostai, lūpos — ir tas veidas, kuris šypsojosi, dabar atrodė liūdnas; arba kuris anksčiau buvo moters, dabar pasidarė vyro.

Šalia, mušant širdies ritmingiems dūžiams, aparatas skaičiavo, kiek kartų jau suplakė žmogaus širdis nuo Expo 67 parodos atidarymo iki dabartinio momento. Ta širdis, tas veidas, tie paveikslai vaizdavo žmogaus vidaus ir išorės nuolat besikeičiantį dvilypumą: jo gėrį ir blogį, jo džiaugsmą ir skausmą, jo garbę ir jo menkystę.

Toliau žemyn besileidžias takas vedė į rūšį, kuriame buvo rodomas žmogus, nebe dvilypis, bet savo dvilypume pasirinkęs blogį. Ant sienų fotografijos — narkotikų vartotojų, rasinių riaušių, *burlesko* su plakatų "tik suaugusiems" ir šalia bestovintais vaikais. Vienas didesnis paišytas paveikslas vaizdavo žmonijos pasimetimą, susiskaldymą: vyrą su sijonu, moterį su kelnėmis; galvos vietoj — spina; vietoj moters krūtų — dvi aspirino tabletės...

Be to, rūsy buvo rodomas filmas — apie paskutiniuosius karus ir apie dabartinį moralinį nuosmukį: Hitleris ir Musolinis, savo retorika sukiršinę tautas savitarpėms žudynėms...; nekaltos karo aukos...; gyvos parsiduodančios "lėlės" ir negyvos parduodamos Barbie lėlės...; viskam abejinga minia...; atominės bombos sprogdimas, savo grėsme statas klausimą, ar neveda visa tai į žmonijos pražūtį...

Viso to prisipildęs, išėjau iš filmo salės prislėgtas... Takas vedė į viršų... Grojo švelni muzika — raminanti, pakelianti... Paskutinėj salėj ant sienos matėsi viena kita Šv. Rašto citata ir besikeičia paveikslai. Gana greitai peržiūrėjęs išėjau, išsinešdamas su savim prislėgtą nuotaiką.

Iš visų parodos pavilijonų šis man paliko didžiausią išpūdį — tik skaudų, sunkų ir

- slegiantį. Norėdamas apklausinėti kitus to pavilijono lankytojus, pasilikau prie įėjimo.

Ar tai negeras ženklas?

"Kažkas pažangaus..." "Beviltiška..." Ašaros.

Iš pavilijono pasipylė virtinė žmonių. Prieky ėjo viena jaunuolių pora. Užkalbinau juos:

— Ar kalbate angliškai?

— Taip, — atsakė jaunuolis.

— Ar nieko prieš, jei paklausiu keletą klausimų?

— Ne, visai ne.

— Ar tikėjais, kad taip bus rodoma krikščionių, t. y. religiniame, pavilijone?

— Ne, ne, — paneigė jis.

— Kodėl ne?

Kol jis stabtelėjo galvodamas, aš, pastebėjęs visą žmonių būrį, netolies sustojusi pasiklausyti mūsų pokalbio, pakviečiau visus arčiau:

— Prašau visų arčiau.

— Nes religija..., — galvodamas kalbėjo užklaustasis jaunuolis, — nes religija yra laikoma sena, atsilikusia, o čia yra kažkas tai pažangaus.

— Tai, ar pats galvoji, kad pati krikščionybė yra atsilikusi?

— Taip buvo...

— Taip nebuvo Sekminių dieną, t. y. krikščionybės pradžioj...

— Bendrai paėmus, religija yra labai konservatyvi ir labai delsianti ką nors daryti.

— Taip yra buvę, — sutikau su juo. — Bet ar šis pavilijonas nėra ženklas — atsiavinimo? Ar tai ne geras ženklas?

— O taip, geras...

— Jau tikrai seniai tam atėjo laikas, — kažkas pusbalsiu pastebėjo iš apstojusiųjų tarpo.

— Tikrai, atėjo, — nusijuokiau kartu su kitais.

— Pats taip manai, nes esi jaunesnės generacijos... — pasakiau vaikinui ir atsukau į kitus. — Bet ką galvoja kiti, vyresnieji?

Pastebėjęs vyresnio amžiaus porą, užklausiau jų:

— O kaip jūs galvojate? Ar jūs nenorėtumėte,

kad ši paroda turėtų daugiau pamaldžios dvasios?

— Ne, — nedrąsiai atsiliepė moteris. — Irgi ne.

— Ei, matote, — nudžiugau. — Mes sutinkame. Mes visi tos pačios nuomonės!

Visi stovėjusieji nusijuokė.

— Ką jie šiame pavilijone rodo? — vėl bandžiau tęsti kalbą.

Dabar prabilo senyvas vyriškis:

— Na, rodo žmogų, tokį, koks jis yra...

Ir truputį tokį, koks turėtų būti...

— Kokiu būdu?

— Gale..., ten parodo, koks turėtų būti, truputį atlaidesnį kitiems ir ne taip agresyvų... Parodo tokį, koks jis turėtų būti, kad nepražūtų.

— Taip. — pritariau jam. — O ką gi rodo kiti pavilijonai? Pavyzdžiui, Rusija, Indija... Geriausiai dalykus... Ką tik turi... O čia? Ką čia rodo?

Paskutiniai žodžiai buvo vos girdimi, nors ir šaukiau... Mano balsa beveik visai užgožė milžiniško bimbalo garsai, sukelti šv. Lauryno upe greitai plaukiančio motorlaivio.

— Sugedimą, nelaimės,... — vos girdėjos moters balsas.

— Iš tikro, rodo, kad žmogus yra kvailas asilas, — leptelėjo vyriškis. Jo žodžius palydėjo nutolstančio motorlaivio burzgimas.

— Tai sakot, kad jums šis pavilijonas paliko gilų ispūdį, — dar kartą pasiteiravau.

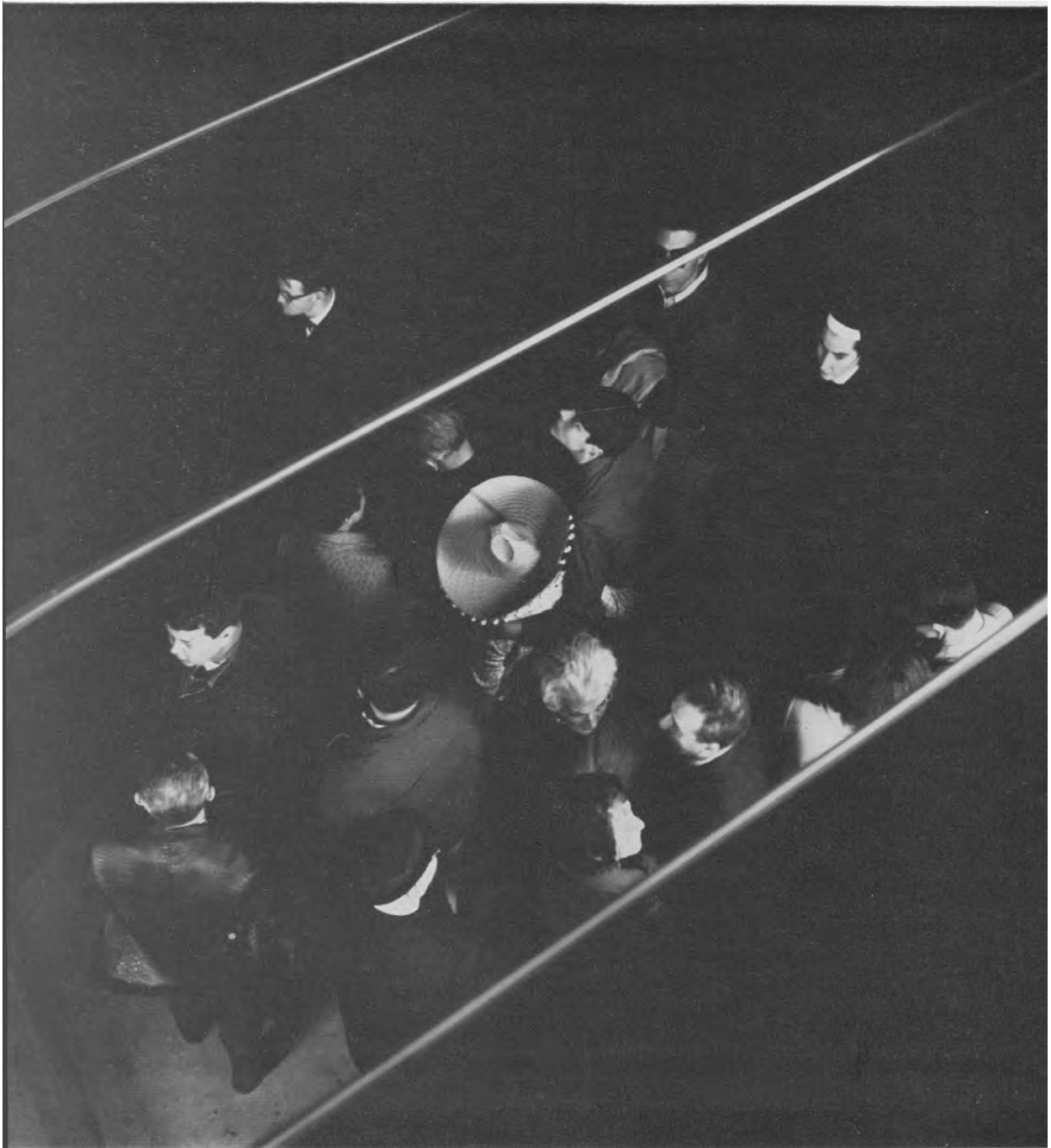
— Taip, — vėl nedrąsiai pastebėjo moteris, — skaudų ir beviltišką.

— Beviltišką? — kažkaip nusistebėjau. Staiga kreipiausi į nutilusį jaunuolį: —Ar ir pats galvoji, kad beviltišką?

— Ne, ne, — atsiliepė jaunuolis. — Tai priklauso nuo asmens... Asmuo, kuris yra tolregys, žino, kad tokie dalykai vyksta, ir dėl to nėra priblokštas. Tuo tarpu žmogus, kuris ieško saugumo, išeina iš čia visai pri-trenktas.

— Aha?... — klausiamai domėjausi vaikino samprotavimu ir vėl užklausiau moterį: — Bet kodėl Jūs galvojat, kad reikalas beviltiškas?

— Na, — palengvėle galvojo užkla-

toji. — Prie ko mes priėjom?... Tai tikrai keista, beveik juokinga. Iš tikro. Ir galima iš čia išeiti su jausmu, visai priešingu religiniam jausmui... — supraskit teisingai: ne religijai priešingu, bet tokiu..., kad iš tikro yra kažkas, ką laimėtume, jei grįžtume prie to, kas buvo...

— Bet mes juk kalbėjom, kad religija

yra buvusi sena, konservatyvi, — norėjau kiek pataisyti, bet paskui pagalvojau apie kitą kelią. Vėl kreipiausi į jaunuolį:

— Ką pats saktum apie šį beveik bereliginį jausmą?

— Manau, kad jis rodo daugiau tai, ko religija nepadarė... Religija buvo su žmonija, bet žiūrėkit, kas žmogus yra... Gal

žmogus tėra žvėris... Gal religija jam davė klaidiną jausmą apie save,... klaidingą gerumo jausmą.

— Bet religija dabar... — svarsčiau greit, ieškodamas ryšio tarp religijos ir dabarties, tarp religijos ir dabartinio momento, ir prisiminiau Šv. Rašto posakius, matytus Krikščionių pavilijone. — Atsimenat tuos posakius paskutinėj salėj?... Jie nėra ten dėl nieko, jie kažkaip suneramina, paveikia mūsų sąžinę.

— Taip, — sutiko vaikinai. — Bet aš nematau, kad dėl to mūsų sąžinė liepsmums eiti sėkmdienį į bažnyčią.

— Ne, nebūtinai, — atsakiau. — Bet daryti ką nors dėl tų dalykų, kurie čia rodomi.

— Taigi, ne eiti į bažnyčią, bet būti geresniu žmogumi, — dar pridėjo vaikinai.

— Sėkmdienį pamaldos ar Mišios, — paminėjau jas, nenorėdamas jų visai atmesti. — Bet pirmiausia jie rodo realybę ir ką mes turim daryti ją pakeisti.

— Aš tikiu, — sušnibždėjo moteris.

— Esu gan optimistiškas, — dar pridėjau. — Ir ši paviljoną skaitau atgaiva religijai ir žmonėms, kurie išpažįsta religiją.

— Taip, taip, — pritarė tie, kurie buvo išitraukę į kalbą.

Už vaikinų stovėjo jo mergaitė, kuri ligi šiol dar nebuvo ištariusi nė žodžio. Norėdamas ir ją prakalbinti, pasiteiravau:

— O kokią išpūdį tau paliko?

Pradžioj ji lyg nieko nenorėjo atsakyti, bet pakartotinai klausiant teatsakė:

— Jaučiuosi prislėgta.

— Prislėgta? — kiek nustebęs dar klausiau: — Dėl tų matytų poveikslų?

— Taip, — vos girdimai teatsakė. Mergaitė tiek susijaudino, kad jos akyse pasirodė ašaros. Nebeišlaikė — skubiai takeliu pasišalino ir užsisuko už pastato kampo.

Mes sužiurom vieni į kitą — nustebę, paveikti. Dvejojau, ar aš turėčiau eiti iš paskui jos, ar ne. Galų gale nutariau, kad jos berniukas geriausiai ją galėtų nuraminti. Tad jam pasakiau:

— Eik ir padėk jai.

Jis paklausė. Nieko nebesakiau. Kiti ėmė skirstytis... Už valandėlės pastebėjau juos abu — berniuką ir mergaitę — einant kartu. Ji buvo nurimusi.

Pamaldžiau? - Ne mūsų generacijai!

Bet daugiau vilties ženklų!... Daugiau šviesos!...

Išėjo kelios vienuolės. Kreipiausi į artimiausią pasitaikiusią:

— Sesele, aš norėčiau paklausti Jūsų keletą klausimų.

Ši sustojo. Sustojo ir viena jos draugė. Kitos gi ėjo toliau.

— Ar anos yra jūsų kompanijonės? — paklausiau.

— Taip, — atsakė jaunesnioji.

— Jos neturėtų per toli nuo jūsų nutolti.

— A, žinot, kaip yra, — linksmi teatsakė.

— Kokia jūsų nuomonė apie šį paviljoną? — užklausiau.

— Man labai patiko, — prisipažino jaunesnioji. — Tik vienas dalykas. Paskutinė dalis, paskutinė zona nepakeitė susidariusios nuotaikos iš ankstyvesniųjų... Ankstyvesnė nuotaika buvo per daug stipriai sudaryta. Nebuvo pakankamai šviesos. O ką Jūs galvojat?

— O kokia Jūsų nuomonė? — kreipiausi į senesniąją.

— Pirmoji dalis yra slegiančios nuotaikos. Bet ji verčia galvoti, ne vien asimiliuoti... Man atrodo, kad dėl to žmonės išeina arba geresni, arba blogesni.

— Ar pastebėjot ką nors optimistiškesnio? — toliau klausiau.

— Taip, bet nepakankamai, — atsakė jaunesnioji. — Aš noriu daugiau šviesos.

— Būtent?... Daugiau pamaldžių dalykų? — bandžiau provokuoti.

— Ne, ne... Ne mūsų generacijai!

— Ne jūsų generacijai? — nustebau, kad ir vienuolių tarpe jaučiamas generacijų skirtumas. Atsisukau į vyresniąją. — Ar ir Jūs esate tos pačios generacijos?

— Ne, aš esu truputį senesnė, — prisipažino ši. Nusijuokėm. Paskui ji tęsė: — Visgi aš panašiai galvoju. Aš dirbu su jaunimu ir pastebiu, kad tie, kurie apie tai pasvarsto, galvoja, kad reikia ką nors daryti... Juk mes gyvenam pasauly, kuriame daug slegiančios nuotaikos...

— Kuriuos vilties ženklus jūs pastebėjot pavilijone?

— Aš noriu jų daugiau, — atsiliepė jaunesnioji.

— Ak, Jūs norit jų daugiau?! — pakartočiau. — Kas jos?

— Biblinės temos, šviesa... Gimimas, kūdikio gimimas — tai viltis...

— Čia mus skatina galvoti, — pasakiau.

— Ir tai yra vilties ženklas. Mums rodo, kur mūsų atsakomybė.

— Taip, padaryti pasaulį geresnį, — pridėjo jaunesnioji.

Nutilom.

— Na, tai geras būdas užbaigti dieną.

— pertraukė tylą jaunesniosios kartos atstovė. — Mes grįšime namo.

— Džiaugiuosi jus sutikęs, Seselės. Ačiū jums, — padėkojau, kai jos jau ruošėsi eiti tuo pačiu keliu, kur nuėjo jų kompanijos.

Mašinų produktai:

Not too bad... Not too bad...

Su mikrofonu rankoje užklausu vieną žemą, storą, juodbruvį vyrą, ką tik išėjusį iš Krikščionių pavilijono ir skubantį kažkur toliau:

— Ar Jums patiko šis pavilijonas?

Nesustodamas ir nė kiek nesulėtindamas greičio, jis teatsakė:

— *Not too bad* (Ne per blogai).

Kad galėčiau paklausti jį kitą klausimą, jau turėjau pats su juo lėkti:

— Ar Jūs tikėjotės tokio pobūdžio reprezentacijos iš Krikščionių pavilijono?

Jis, pastebėjęs, kad laikau rankoj mikrofona, įtartinau pasižiūrėjo ir, trepsėdamas tuo pačiu greičiu, ta pačia balso intonacija tesušvilpė:

— *Not too bad*.

Toliau jau jo nebesivijau. Neapsimokėjo dėl tų pačių atkartotų *"not too bad"* atsakymų. Iš viso, nuo to laiko nusprendžiau skubančių neklausinėti. Jų atsakymai proporcingai lėksti jų kojų greičiui. Tenka džiaugtis, kad dar išgirsti — *"not too bad"*. Iš kito nei to nesulauki. Ir jie į tave įtartinau pasižiūrės. Tu juos trukdai — skubėti pamatyti kitką, vis kitką... Jie dabar žiūrimo nesuvokia. Ir niekada nepasakys, kaip pasakė ana vienuolė: "Na vis vien, puiku taip užbaigti dieną". Jie diena negyvena, bet miržiniu "kitkuo". Ir jiems niekad nebus "puiku", bet vis tik *"not too bad"*. Tokie man baisiai primena parodų taip charakteringą akomponimentinę muziką — ne muziką, triukšmą — kaip greitai besisukančių mašinų ratų ūžimą, cypimą, malimą.

Pamoka skamba sekančiai:

Mokykitės ir mokykitės skubiai...

Sekantį kartą užkalbinau kunigą, aukštą, su imponantiška išvaizda. Jis, vos tik pastebėjęs mikrofona, suprato, kad čia

klausama jo nuomonės, ir tuoj, lyg iš anksto pasiruošęs, ėmė kalbėti be mikčiojimų, be sustojimo tiesiai į mikrofona. Pasakęs savo vardą, pavardę ir parapiją (Massachusetts valstybėje), jis tarė:

— Mano nuomone, šis pavilijonas moko labai svarbią pamoką apie žmogaus sugedimą, kai jis lieka vien su savo jėgomis, ir kad, jei jis nori laimingai pasiekti Aštuntą dieną, jis turi prisikelti iš karų, iš diskriminacijos ir taikos stokos, kuriuose iki šiol skendėjo.

Kunigo balsas skambėjo aiškiai, užtikrintai. Žodžiu ištęstos galūnės kunigo kalbai pridavė pamokslo pobūdį. Iš Krikščionių pavilijono sklido vargonų muzika. Savo kalbą užbaigė šiais žodžiais:

— Pamoka, kurią čia išmokau, skamba sekančiai: Mokykitės ir mokykitės skubiai mylėti vienas kitą.

Po šios trumpos kalbos lyg nebebuvo nei ko pridėti, nei ką atimti. Taip jautėsi pats kunigas, taip jaučiausi ir aš (nors kartu lyg atrodė, kad kalbos būdu buvo pasakyta kažko per daug, ko nebebuvo galima atimti). Mandagiai padėkojau. Kunigas, matomai patenkintas, nuėjo.

Pasaulis nėra toks blogas.

Kaip ten bebūtų, aš laimingas.

— Kokį išpūdį paliko jums šis pavilijonas? — paklausiau bešneinančią susikabinusią jaunų žmonių porą.

— O, jis baisiai pesimistiškas, — atsakė vaikinai. — Terodo tik blogus dalykus, kurie atsitinka pasaulyje... Aš manau, kad jie turėtų duoti truputį daugiau vilties... Gal būt, jie nori mus paveikti, kad galvotume, jog, kadangi yra tiek blogio pasaulyje, mes turėtume pradėti ką nors daryti, bet jie nepalieka daug vietos vilčiai... Išėidamas pirmiausia pagalvojau, kad pasaulis nėra jau toks blogas.

— O kaip Jūs? — kreipiausi į mergaitę.

— Man sukėlė labai slegiančią nuotauką... Aš nesitikėjau, kad jis bus toks... Aš tikėjau, kad jie parodys abu aspektus — gerą ir blogą. Bet jie parodė tik vieną — blogą. Tuo tarpu pasaulyje yra daroma ir daug gero.

— O kaip manote? — klausiau toliau.

— Ar šitoks pavaizdavimas yra tinkamas Krikščionių paviljonui?

— Mes gyvename taip vadinamame ekumeniniame amžiuje, — atsiliepė vaikinai. — Šis yra pirmasis bandymas taip bendradarbiauti. Aš manau, kad jie neturėjo kito pasirinkimo. Tačiau galvoju, kad tai yra gerai. Aš žiūrėjau tą filmą ir mažiau sau: kiekviena valstybė — Italija, Vokietija ir kitos — leido pinigus ginklams, o paskui naikino viena kitą... Tai neišmintinga... Taip, kaip ir seniau — katalikai, presbiterijonai... O jei pabrėžtu, sakykim, vieną tautybę, gal būtų tų visų konfliktų, bet ką gali daryti? Čia gi bent šitaip stengiamasi žengti į uniformuotumą.

— Kurio tikėjimo esat? — užklausa ir pridūriau: — Spėju, kad katalikų, nes pirmiausia suminėjot katalikus.

— Taip, — prisipažino vaikinai. — Suminėjau pirma, nes man tai pats svarbiausias dalykas.

— Tai, ar jums atrodo, kad toks vaizdavimo būdas yra geresnis? — tęsiau pokalbį.

— Na, mus bent pakurstė pagalvoti apie tai, kas dedasi. Koks buvo jų pirmasis tikslas, aš nežinau... Manau, kad jie mėgino parodyti žmogaus nežmoniškumą žmogui. Tai senas trafaretas... Bet manau, kad jiems tai gana gerai pasisekė.

— Kaip palygintumėte šį su kitais paviljonais?

— Nagi, visa pasaulinė paroda yra pilna optimizmo... Žmogus ir jo pasaulis... Čia matome visa, kas pasauly geriausia. O šiame paviljone kaip tik atvirkščiai... Galėtų mėt tai pavadinti kontrastu. Tai geras kontrastas.

— Verčia pagalvoti, — įsiterpė nedrąsiai jo draugė.

— Tai tiesa... — pridūrė jis. — Aš nežinau... Na, kaip ten bebūtų, aš esu laimingas.

Nusijuokėm. Abu susikabinę nužingsniavo toliau.

Šviesa tebešviečia tamsybėje.

Nepastebėti vilties ženklai.

Už poros dienų nuėjęs į parodą, vėl aplankiau Krikščionių paviljoną. Šį kartą jį nuodugniau apžiūrėjau, o paskutinėje salė-

je išbuvaui ilgą laiką, tiesiog studijuodamas citatas ir prie jų priderintus paveikslus:

Mums gimė Kūdikis. Jis yra žmonių Šviesa. Šalia šios citatos vienas po kito keitėsi paveikslai: moteris motinišku žvilgsniu žiūri žemyn...; ligoninė gimsta vaikutis...; gležna kūdikio rankutė, išikabinusi į stiprią suaugusiojo ranką...

Jūs gyvenate ne vien duona... Aš atėjau atnešti jums gyvybės, daug gausiau gyvybės, negu ligi šiolei. Paveiksluose grupė žmonių, darbininkai, jaunuolis, pora, vedusieji.

Jis mirė už visus, kad visi galėtų gyventi. Per tai mes suvokiame meilę... Baltas bandis, ištiestais sparnais tamsiame dangaus fone...; kareivis krenta pašautas...; Jacqueline Kennedy gedule po prezidento vyro mirties... Tėvas su vaiku, beeina iš kapių...

Kodėl ieškote manęs tarp mirusiųjų? Aš esu visada su jumis. Čia paveikslai nesikeitė — buvo kažkas sugedę. Tesimatė vieningas paveikslas: mergytė su gėlių puokšte, beeinanti prie vargingų namų durų.

Jūs esate pašaukti laisvėn. Dabar per meilę tarnaukite vienas kitam. Matėsi žmonių ratelis gegužinėj miške... Vyras švelniai bučiuoja moterį į kaktą... Tėvas, motina ir vaikas maudosi paplūdimy... Baltieji ir negrai kartu susikabinę dainuoja... Pagyvenusi pora prie vedybinių sukaktuvių torto.

Prie pat išėjimo — paskutiniai parašai prasmingai išlydi lankytoją į pasaulį: *Šviesa tebešviečia tamsybėje, ir tamsa jos neužgesins. Tas, kuris myli savo brolių, gyvena šviesoje.*

— Iš šio paviljono daug žmonių išeina prislėgti, kartais net pasipiktinę... Ir aš pirmą kartą išėjau nuliūdęs. Bet dabar pradedu suvokti, kas norima čia pasakyti. Reikia tik ne prabėgti, bet ilgiau čia pabūti, — nužlugęs pasisakiau ten pat sutiktai prižiūrėtojai, katalikei studentei iš Vietnamo.

Įėjimas pastato priekyje.

Visuotinis atsakymas visuotinei problemai.

— Jie galvoja, kad čia yra Graikijos paviljono tąsa, — juokais prasitarė Krikščionių paviljono jaunas tvarkdarys, sulaikęs

keletą asmenų, mėginančių pro atvirą išėjimo angą patekti į pastato vidų.

— O-oho, — nusijuokiau. — Man įdomu, kaip žmonės reaguoja, aplankę šį paviljoną.

— Labai įvairiai.

— Įsivaizduoju, kad Jūs, kaip prižiūrėtojas, turėjote progos pasikalbėti su daugeliu lankytojų.

— Atsiprašau, pone, — pakeltu balsu ir mostelėdamas ranka prižiūrėtojas kreipėsi į kitą vyrą, bandantį įeiti pro užpakalinę angą. — Čia tik išėjimas!

— Vienintelis išėjimas? — ištarė sulaukytas žmogus, lyg nesusigaudydamas ką sakyti. Aš negalėjau susilaikyti nenusišypsojęs.

— Vienintelis įėjimas yra pastato priekyje, — nurodė prižiūrėtojas.

— Šis yra vienintelis man žinomas įėjimas, — nenusileido pilietis. Visgi galų gale jis pasidavė ir nužingsniavo nurodyta kryptimi.

— Kokius išpūdžius Jums teko kituose pastebėti? — vėl bandžiau surišti pertrauktos kalbos siūlą.

— Ir gerus, ir blogus... Jie pasirodo kraštutiniuose...

— Kuo jie grindžia savo pačių susidarytas neigiamas nuomones? — mėginau sužinoti daugiau.

— Jų daugumas nusivilia pamatę filmą. Jie sunkiai tegali jį panešti. Bendrai paėmus, daugumas jų yra vyresnio amžiaus. Bet aš manau, kad tai tik siauraprotingumas.

Tuo pačiu metu pro šalį ėjo būrelis vyresnio amžiaus žmonių ir dalinosi išpūdžiais. Tenugirdau vieną senyvą vyrą sakančią:

— *It makes me sick...* (Nuo to man bloga darosi).

Prižiūrėtojas tęsė:

— Tą filmą rodo ne tam, kad žmonės jaustųsi kalti ar prislėgti, bet pavaizduoti, jog, kol žmonės žemėj, buvo ir bus karų — nebent žmogus prieis išvadą, kad jis negali vienas pasaulį tvarkyti ir kad jam reikia Dievo.

— Ką manot apie tai, kad kai kurie galvoja, jog šiame paviljone yra per daug tamsos ir per maža šviesos — simboliškai...

Taip sakė kai kurios vienuolės.

— Aš nesistebiu, kad taip sakė vienuolės...

— Ne, kitais atžvilgiais šis paviljonas joms patiko, tik dėl...

— Mano patirtimi, daugiausia neigiamų pastabų mes sulaukiame iš dvasiškių — kunigų, seselių. Daugiau kaip pusė tų, kurie prieina prie manęs ir pasisako neigiamai, yra dvasiškiai, vienuolės arba turį kokią ryšį su religija... Na, tai tie, kurių užsiėmimas (*business*) yra religija...

— O mano patirtimi, visai kitaip, — protestavau. — Beveik visos mano užklaustos vienuolės pritarė šio paviljono idėjai... Joms patiko viskas, išskyrus...

— Na, manau — galima žiūrėti šitaip... Visuotinis atsakymas nieko jums nepada, nebent turite visuotinę problemą... Kitaip sakant, pirma reikia surasti, kam tas visuotinis atsakymas tinka. O čia... Čia turim visuotinį atsakymą... Jėzus Kristus yra Išganytojas, Pasaulio Šviesa... Jis gali mums atnešti amžiną gyvenimą... Bet iš ko ir kam?... Kitaip sakant, tik pamačius, kur Dievas ir Kristus priklauso, galima rasti jam vietos ir savo gyvenime. Pirma reikia žmonėms parodyti, kam jis priklauso, kur jo iki šiol trūko... Čia yra deficitas,... skylė, spraga — čia problemos, už kurių žmogus suklumpa jau kartų kartose... Pavyzdžiui, tokie kaip Hitleris ir Musolinis — jie galvojo: Aš — Dievas. Aš galiu tvarkyti visą pasaulį. Bet jie pasaulį žiauriai sudarė. Tad matomai kažkur yra spraga, bedugnė, kurią reikia užpildyti — žmogaus gyvenime.

— Taip, dėl tos priežasties...

— Dėl to... Taip, kaip tik dėl to ir rodo, ne dėl kitko... Ne parodyti žydų nuosmukį, ar žmogaus žiaurumą, ar kaip gyvybė gali būti pigi... O, atsiprašau...

Čia jis vėl pertraukė kalbą, sušukdamas žmonėms, priėjusiems prie išėjimo:

— Atsiprašau, ponai, čia tik išėjimas. Įėjimas yra kitoj pastato pusėj.

— Jutau iš jo kalbos, kad jis buvo susipažinęs su religija. Spėjau, kad jis yra koks protestantas seminaristas.

— Ar studijuojat teologiją? — užklausu.

— Ne.

— Tai ką?

— Elektros inžinerija.

— Tikrai? — nustebau... Abu nusijuokėme. — Katalikas, protestantas...?

— *United Church* (Suvienytos Bažnyčios).

— Aš esu katalikas, — pasisakiau... — Man šis pavilijonas tikrai patinka.

— Tai yra kvietimas sau pasakyti pamokslą — pasižiūrėti į save. O tai nelengva. Čia nėra nustatytos temos. Niekas neateina ir nepasako: Daryk tai ir būsi išganytas... Pradžioj tekalbama tik apie vieną — gyvenimą. Paveikslai surinkti iš viso pa-

saulio. Jie gi man primena žmones, su kuriais kasdien susitinku... Na, bet man jau laikas eiti į vidų.

Atsisveikinome. Jis įėjo į vidų, o aš palengvėle ėjau parodos taku tarp žmonių galvodamas: "Ak, mes žmonės — ne pro ten norim įeiti, o ir įėję, paskubom apžiūrėję, skubam išbėgti... Tad ar nuostabu, kad, parodos minties nesupratę, lekiame toliau arba, pamatę tik blogi, net nepastebėję kvietimo gėrin, išeiname prislėgti?!... Ir taip elgiamės ne vien su Krikščionių paviljonu, bet su visu kuo — net su pačia krikščionyste "

(Nukelta į 280 puslapį.)

VINCAS MYKOLAITIS PUTINAS

BACHAS Mišios H-moll

Šis eilėraštis, parašytas poeto Vinco Mykolaičio-Putino okupuotoje Lietuvoje, pateko į Vokietiją, o iš ten — „Laišku Lietuviams“ redakcijon. Susilaikėme nuo jo spausdinimo iki autoriaus mirties birželio 8 d. Poeto ankstyvesniam gyvenimui būdingame romane „Altorių Šešėly“ Kristus kaip ir neminimas. Šioj gi poemoj Kristus užima centrinę vietą.

*Ši naktis, kaip bažnyčia be Dievo.
Joj šalta, nyku ir gūdu.
Jos aukštyje vieniši žingsniai
Suskamba šiurpiuoju aidu.*

*Samanotų pilorių kamienai
Glūdi sutemų drėgnam ūke.
Nežaisti čia saulėtai dienai
Spalvingų vitražų lange.*

*Einu tamsumoj kaip vaiduoklis,
Sustoju kerčioj susigūžęs –
Ir šitai, girdžiu kai suvirpa
Vidurnakčio varpo dūžis.*

*Sugrojo pilorių kamienas –
Garsai nešios žemės preliudo.
Prasiplėtė akmenio sienos
Ir gotikos skliautas sujudo.*

*Ir fugų melodijos sriautai
Vyniojasi vienas po kito –
Pravirksta sustingę pilioriai
Iš kieta ir šalto granito.*

*Pravirko ir mano krūtinė,
Širdies gilumoj neramu.
Ir sunkios blakstienos sudrėko
Ne skausmo – paguodos verksmu.*

*Įpynė mane į tą naktį
Skambios polifonijos tonai,
Tie skaidrūs preliudai, tos fugos,
Tie dieviški mistro vargonai.*

*Jis sėdi kaip Viešpats tam soste,
Jo akys lyg žvaigždės žėri,
Jo rankų palaiminti pirštai
Man kuria ir grožį ir meilę.*

*Ir štai, atgyja bažnyčia,
Jau aušta rytas pro ūkus,
Jau švinta spalvingi vitražai,
Jau grįžta Dievas-žmogus.*

*Jau Kyrie chorai pragydo,
Jau Gloria gaudžia trimitai
Ir Credo jau skliautuose skamba
Su pergalės saulėtu rytu.*

*Nulenkime galvas, priklaupkim,
Štai kyla džiugus Incarnatus
Ir angelas žemei apreiškia–
Jau natus, jau natus, jau natus.*

*Bet štai graudus Crucifixus
Ir pasijos didi kančia.
Nėra šitoj žemėj palaimos.
Nėra tau palaimos nei čia.*

*Tu Passus esi ir Sepultus
Į kapo naikinantį guolį,
Paniekintas sutemų verge,
Buities iškankinas varguoli.*

*Tačiau Tu kape netrūnėsi,
Bet kelsies trečiąją dieną,
Ir žemei džiaugsmingai apreikši
Tą didelę linksmą naujieną.*

*Jog menkas buvai ir bejėgis,
O šiandien kaip Dievas esi,
Jog gieda Tau garbę ir šlovę
Ir žvaigždės ir saulė šviesi.*

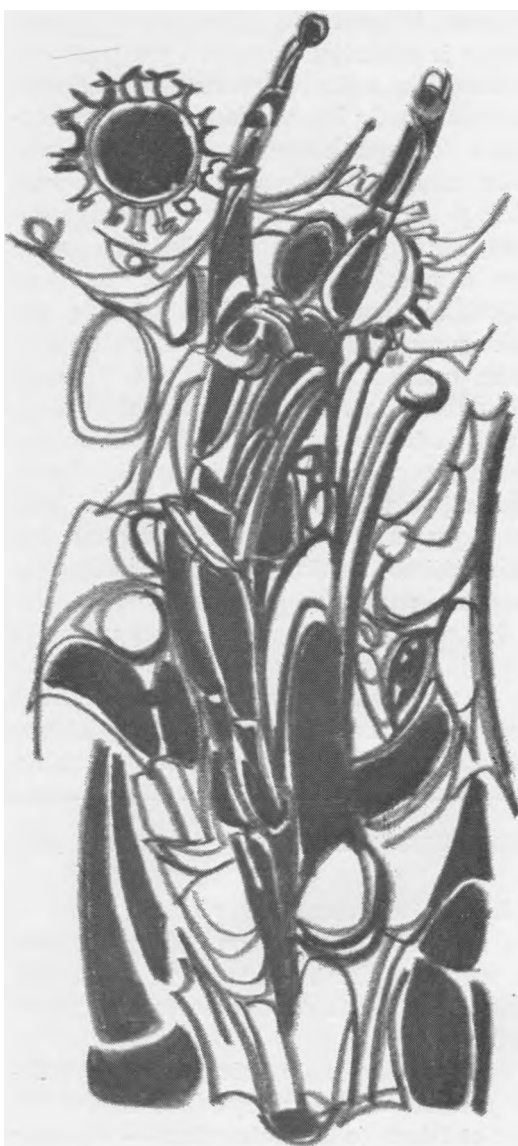
*Hosana nugriaudėjo chorai,
Timpanai, triūbos ir stygos,
Aukštai tu, žmogau, atsistojai,
Karaliams ir Dievui tu lygus.*

*Taip skamba granito pilioriai
Ir aidi dangiški tonai,
Ir virpa tas gotikos skliautas,
Kur griaudėja mistro vargonai.*

*Jis sėdi, kaip Viešpats soste,
Jo veidu gili išmintis,
Nuo jojo tokatų ir fugų
Tamsi pasitraukė naktis.*

*Nuo jo daugiabalsio stebuklo
Vitražų šventieji atgijo–
Antai kankinys padrąsintas
Nebijo aštraus kalavijo.*

*Ir veiziu nurimęs į aukštį,
Ir rūpestis veidu atlyžo.
Į gotikos rūsčių šventovę
Dievas grįžo!...*

Iliustracijos Zitos Sodeikienės

MEILĖS POEZIJA

ALFONSAS GRAUSLYS

17 - Meilė gyvenimo ir literatūros šviesoje

Kas yra poezija? Nėra taip paprasta šiandien atsakyti į šį klausimą, nes gyvename visko, taigi ir sąvokų pagrindinio keitimosi laikotarpyje. Šiandieninė poezija, kaip ir apskritai menas, yra pasinešę vaizduoti šių laikų gyvenimą, šiandienio žmogaus dvasią bei visokius protu nesuvokiamus ir nepatikrinamus jo išvidinio pasaulio stovius, kurie padvelkia žmogaus nužmogėjimu. Nenuostabu tad, kad šiandienų žmonių dauguma, kurie buvo įpratę mene ir poezijoje ieškoti grožio, atsistoję naujoviško meno akivaizdoje, nustebę pasisako nesuprantą jo. O tačiau, anot vieno kritiko, gal būt, kad ir toksai vienu besaikiai garbinamas, o kitų neigiamai vertinamas dailininkas P. Picasso, kuris savo neįprastais paveikslais vaizduoja šiandienėje žmonijoje veikiančias griaunamas jėgas, mus išgąsdina, tačiau, to išsigandimo bei pasibaisėjimo reikia, kad atsipeikėję paklaustume savęs, kur einame.

Suprasdami naujoviško meno užsimojimus ir jo prasmę, negalime tačiau nesiskaityti su tuo, kad kol kas, atrodo, didžioji žmonių dauguma iš meno kūrinų labiausiai laukia grožio. Jie pagrįstai jo laukia,

nes tasai "grožis žūna ne tik gyvenime, bet ir mene" (N. Berdiajev, "Laisvosios dvasios filosofija"). To grožio visur pasigesdamas ir jo ilgėdamasis, šio straipsnio autorius jungiasi prie tų, kurie ir poezijoje grožio ieškodami į klausimą, kas yra poezija, atsako, kad viskas, kas literatūroje duoda mums estetinio (grožinio) pasigėrėjimo, jau yra plačia prasme poezija. Nesvarbu, ar tą grožinį pasigėrėjimą teikiantys žodžiai bus įvilkti į eilėraščių rūbą, ar bus parašyti baltomis eilėmis nesilaikant rimo ir ritmo, ar ir šiaip proza — jie vis tiek bus poezija.

Pagal tokios poezijos sąvoką, poetas bus tas kūrėjas, kuris grožį pastebės, jį matys bei brangins ir tą jo aplinkoje tylintį grožį rašomu žodžiu išreikš. Šitaip suprastą poeziją kurdamas ir taip grožio pajautimą ugdydamas, jis ugdytų ir pačią kultūrą, į kurios pradus įeina ir grožio branginimas bei jo skleidimas. Jei šiaip literatūrinių kūrinių žodžiai žygiuoja darniom gretom, tai poezijos sparnuoti žodžiai skrenda. Galima taip pat pasakyti, kad, kas yra augmenijos pasauliui gėlės, tas literatūros pasauliui yra poezija.

PASAULINĖJ PARODOJ...

(iš 277 psl.)

Apžiūrėjęs pasaulinę parodą, pasiūniau sekančias mintis aną laišką parašiusiai vienuolei (kuri, kaip vėliau sužinojau, Krikščionių pavilijono nebuvo nė aplankiusi):

Tikrai, kiekvienam mūsų tas pats dalykas palieka skirtingą įspūdį. Parodoj Jūs ieškojot Dievo (o gal teisingiau — dairėtės jo?). Ir Jums susidarė įspūdis, kad "čia visai jo nebėra". Manau, kad Jūs, pagal savo

žvilgsnį, esate teisi: ten, parodoj, tikrai nebuvo jo — išstatyto. Aš, priešingai, negaliu pasakyti, kad jo dairiausi. Gal net nė neieškojau: kaip ir nesitikėjau, kad parodoj jį rasčiau išstatytą. Bet norėjau susitikti žmonių. Ir visokių susitikau. Jų tarpe, užkampy, užtikau ir balsą, šaukiantį už žmones, patekusius skurdan, karuosna, blogin — priimti pasaulin Atėjusįjį jiems padėti. Ir man neišėina iš galvos mintis, kad gal parodoj Dievas, man jo nė nesidairant, ieškojo manęs.

MEILĖS POEZIJA APSKRITAI

Išgyvendami meilę kaip grožį, menišką sielos žmonės sugeba kurti grožį, griebiasi meno kūrybos, nes grožis gimdo grožį. Išgyvenamas grožis šaukiasi jo išsiskleidimo — o tai įvyksta meno kūryboje. Švelniausi meilės išgyvenimai bandos išsiskirti subtiliausiu būdu — poezija. Tik poetinis žodis tegali drįsti visokeriopus sudėtingus meilės pasireiškimų būdus pagauti ir juos išreikšti. Teisingai tad, savo poetinę kūrybą vertindamas, taip labai F. Mauriac'o branginamas, prancūzų poetas A. Lafon galėjo sakyti: "Geriausia mano sielos dalis yra mano eilėraščiuose, kai kada laiškuose, labai retai žodžiuose".

Jei pasektume daugelio didžiųjų meilės poetų gyvenimo eiga, tai galėtume sužinoti, kad dažniausia jų meilės poezija buvo laimingos ar nelaimingos meilės įkvėpta ir nekartą net meilės dalyvei ar dalyviui tiesioginiai ar netiesioginiai skirta. Galima dar jų gyvenime kai kada neabejotinai patvirtinti: nemaža jų meilės poezijos kūrinių iš tikro yra laiškai mylimosioms ar mylimiesiems.

Tie, kurie išgyveno meilę laimingai, savo poezijoje džiaugiasi savo laime ir garbina meilės dalyvę. Reikia tačiau pastebėti, kad įvykdyta meilė retai kada būna poetinio įkvėpimo šaltinis, nes žmogus teliepsnoja tol, kol siekia, kol gyvena labiau svajonėmis negu tikrove.

Tie gi, kurie mylėjo nelaimingai, savo poezijoje reiškė didelę meilės ilgesio kančią, nes kiekviena kliūtis gilina, stiprina jausmą ir, tarytum vėjas kibirkštį, gaisrą paverčia ugnies jūra. Todėl nelaiminga meilė yra didesnis meno kūrybos šaltinis už laimingąją. Nelaimingiausia gi meilė virsta ta, kuri buvo labai laiminga, bet kurios laimės židinį užgesino mirtis. Iš tokio nelaimingumo kančios kartais gimsta nuostabaus grožio meilės poezijos kūriniai. Tik prisiminkime čia didelio amerikiečių poeto Edgar Allan Poe garsųjį "Annabel Lee" eilėraštį.

Įvairiais atžvilgiais nelaimingas ir tragiškas buvo E. Poe gyvenimas. Vienintelė trumpai, tik devynerius metus, tvėrusi jo gyvenimo laimė buvo abipusė didelė mei-

lė ir vedybos su 15 metų amžiaus giminaitė Virginija Clemm. Susirgus jai anais laikais nepagydoma plaučiu džiova, ji mirė 1847 m. Už dviejų metų mirė ir jis tebūdamas 40 m. amžiaus. Minėtas eilėraštis, įvardintas tuo vardu, kuriuo jis pavadino ją priešvedybiniu metu, buvo jo begalinės meilės neišmatuojamo klaikaus skausmo išraiška. Juk, anot šio eilėraščio žodžių, "juodu gyveno tik meile, kuri buvo didesnė už meilę,... kurios jiems dangaus Serafinai pavydėjo ir pavydėdami leido šaltam

MEILĖS DAINA

RAINER MARIA RILKE

*Aš noriu savo sielą sulaikyti,
Kad ji nebeitų su tavim drauge,
Ir meilę mūs kaip kūdiki mažytį
Paslėpti po pastoge atvangia.*

*Išaina naktį ilgesys didysis
Klajot kaip liūtas dykumos smėly.
Jo smailios strėlės mus per amžius vysis,
Net miręs jų išvengti negali . . .*

*O moterie, o meile, o bežadžiai
Gėlių kvepėjimai šių aitrių naktį!
Jūs stovit prie manęs, tarytum medžiai
Prie šulinio, negalinčio išsekti.*

Vertė Ad. Mauionis

*Tai buvo diena. Tokia baltų chrizantemų
diena,
Ji net akino savuoju baltumu.
Tu atėjai, po to, paimti mano sielą, tu
atėjai viena
Nakties glūdumoj.*

*Priėjai prie manęs taip ramiai, taip
švelniai,
Supratau, tu galėsi padėt, tujen mano viltis.
Ir kaip tylios pasakos, kaip švelnios
svajonės, tenai
Atsišaukė naktis.*

Vertė Jonas Kossu-Aleksandravičius

vėjui perpūsti Annabell Lee ir taip numarino ją... Tačiau jokios — nei geros, nei piktos — atgamtinės jėgos negalės jūdvių atskirti... Mėnulis ir žvaigždės kasnakt jį susvajina, jam primena ją, ir jis jaučiasi palaidotas drauge su ja ten, kur ir ji — pajūry..."

To eilėraščio žavingumą tegalima pajusti originale ar talentingų poetų vertiniuose, kurie yra jį vertę į savas kalbas.

Meilės poezija tikrumoje yra dvasinio meilės prado išsiskyrimas. Mūsų laikais meilės poezijos vis rečiau pasirodo, nes dvasinis meilės pradas yra uždusintas gryno seksualumo persvaros. Seksualumas gi išsiskiria ne poezija, bet kasdiene gyvenimo proza. Atsiranda poetų, kurie ir fizinę meilės pusę moka sudvasinti ar joje glūdinti paslėptą dvasingumą iškelti, tačiau, apskritai imant, tik giliai ir švelniai jaučiantys kūrėjai, visapusiškai išgyvendami dvasinį meilės pradą ir jį brangindami, tegali kurti meilės poeziją.

Kadangi meilės poeziją daugiausia rašo vyrai, nes ir šiaip yra daugiau vyrų poetų, tai šios rūšies poezija tikrumoje labiausiai garbina moterį. Teisingai tad sakoma.

DIDELĖ MEILĖ

ARTHUR RIMBAUD

*Melsvaisiais vakarais einu aš tuo taku,
kur pro pasėlius aukso sau žengiu.
Svajotu daug. Vėjelis žaidžia tarp plaukų,
padvelkia man javų kvapų svaigiu.*

*Aš nekalbu... Aš nemąstau... Svajotu tik.
Ir kurias meilė didelė many,
tokia bekrastė... Ir einu, kaip kitąsyk
žmogus didžiai mylėdamas eini.*

Vertė A. Tyruolis

kad poetai "audžia jai rūbus iš auksinių svajonės siūlų" (R. Tagore). Prie šios moterį garbinančios meilės poezijos krypties prisideda pačios moterys, nes, žvelgiant į šį dalyką vien gamtiniai, turi tiesos ir psichologinio pagrindo rašytojo H. Balzac žo-

džiai, kad "moters paskirtis ir jos vienintelė garbė yra žadinti vyrų širdis dėl jų plakti".

MEILĖS POEZIJA KONKREČIAI

Nukreipdami savo žvilgsnį nuo meilės poezijos į jos kūrėjus bei jų sukurtuosius kūrinius, pirmoje vietoje sustojame prie gražiausio poetinio meilės kūrinio, t. y. prie Šv. Rašto "Giesmių Giesmės" knygos.

"Giesmių Giesmė", imant išoriniai, yra poezijos kūrinys meilės tema, kurios autoriumi ne visai pagrįstai laikomas karalius Saliamonas. Bažnyčia moko, kad už išorinio kūrinio pavidalo slepiasi gilesnis turinys, būtent, meilės ryšys tarp Dievo ir išrinktosios tautos arba tarp Dievo ir atpirktosios žmonijos. Čia mums pirmoje vietoje rūpi tasai išorinis erotinės meilės rūbas, kuriuo šis kūrinys yra apvilktas.

"Giesmių Giesmė" susideda iš šešių giesmių, kuriose sužieduotinė kalba su sužieduotiniu abipusės meilės žodžiais. Į jų pasikalbėjimą retkarčiais įsiterpia tretieji, kaip choras ir sužieduotinės broliai.

Tų giesmių-pasikalbėjimų metu matome sužieduotinę, besiilginčią ir beieškančią sužieduotinio. Todėl pirmoji giesmė prasideda žodžiais: "Tepabučiuoja jis mane savo burnos pabučiavimu (1, 1). Susiradę, juodu vis iš naujo pakartotinai džiaugiasi vienas kito grožiu. Jinai pilna meilės svajonių ir galimos meilės artimybės didelio troškimo, nes jos meilė taip didelė, kad ji "alpsta iš meilės,... serga meile".

Į jos svajones trečioje giesmėje iškilmingai įžengia jos sužieduotinis karalius Saliamonas, kurs ilgu monologu gėrįsi ja, jos akimis, tartum balandėlėmis, jos plaukais, dantimis, lūpomis, skruostais... Jis pasisako, kad liko apkerėtas jos vienu žvilgsniu, jos karolių vienu karoliuku... Jam atrodo, kad jos lūpomis teka medus, kad visa jos aplinka gėlėmis ir brangiais kvėpalais pakvėpusi... Į jūdvių abipusę meilės džiaugsmą įsiterpia tretieji, kurie jų meile grožisi ir gėrįsi... Tas visas meile svaigimas lydimas tame meilės poezijos kūrinyje minimais brangių medžių ir tepalų kvapais...

Jie vienas kitą vadina įvairių gėlių vardais, nes pavasaris yra gamtoje ir jų širdyse. Galima nujausti, kad jūdvių meilė

HEINRICH HEINE

MYLIMAJAI

*Spindulingąją vasaros rytą
Vaikštinėjau po sodo takus.
Šnekučiuojas ir šnabždasi gėlės,
Tik aš vienas žengiu nebylus.*

*Šnekučiuojas ir šnabždasi gėlės,
Tiek paguodos ju žvilgsniuos matau:
Tu nerūstauk ant mūsų sesytės,
Nusiminęs, išblyškęs žmogau!*

LELIJAI

*Aš norėčiau panert savo sielą
Į taurę lelijos baltos, –
Ir padvelks iš skambiosios lelijos
Daina mylimosios manos.*

*Swirpės jos daina šiurpulingai,
Lyg tas bučiny, kur hadais
Dovanojo man lūpos brangiausias
Giedriais stebuklingais laikais.*

Vertė A. Churginas

persunkta dvasingumu, nes pilna nežemiško švelnumo, nes ir tie visi kvapai yra dvasingiausias medžiagos pasireiškimas.

Paskutinė, šeštoji, to kūrinio giesmė padvelkia didžiosios meilės apoteoze, nes "meilė stipri kaip mirtis... los karštis — ugnies ir liepsnų karštis. Daug vandenių negali užgesinti meilės..." (8, 6-7).

* * *

Pažvelgus į mūsų, lietuvių, meilės poeziją, mus stebina jos negausumas. Nors mūsų liaudies dainose, toje dainuojamoje lyrikoje, yra nemaža meilės ir dvasinės erotikos pradų, tačiau tuo labiau krenta į akis tos temos retumas mūsų poetų kūryboje. Dalinai tai stebina ir todėl, kad Vakarų pasaulio didžiųjų poetų nemaža dalis ne taip tolimoje praeityje šiai meilės temai yra

skyrę daug vietos savo kūryboje, jau nekalbant apie tolimesnę praeitį, kuriai meilės tema, atrodo, buvo pagrindinė ir kone vienintelė poezijos medžiaga. Šiomis pastabomis čia nedaroma jokie priekaišto mūsų poetams, nes poeto kūrybos vertė nepriklauso nuo temų turinio. Čia vien tik įdomaujamasi esamos padėties priežastimis. Gal tą faktą galima aiškinti bendru dvasinių vertybių, taigi ir meilės branginimo mažėjimu pasaulyje, o tokia atmosfera šandien kvėpuoja meno kūrėjų dauguma pasaulyje. Tos atmosferos įtakos išvengti bet kam nėra lengva.

Jei kas manytų, kad meilės tema yra jau išsemta ir nėra aktuali, nenorėtume su tuo sutikti, nes reta kita tema turi tiek skirtingų psichologinių momentų, tiek pulsuojančio gyvenimo, nes kiekviena meilės pora, neskaitant pačių pagrindiniausių, visiems bendrų meilės bruožų, yra visai atskiras, smulkmenose nepakartojamas, subtilus pasaulis. Vargiai rastume kitą tokią gilią ir neišsemiamą temą, kaip kad meilės temą.

Dėmesys meilei sumažėjo gal ir dėl to, kad meilė yra labiau privati, asmeninė tema, kai tuo tarpu šiandiniame pasaulyje iškilo įvairios viešojo gyvenimo sunkios problemos, grėsmės, klausimai, kurie liečia visą pasaulį ir kurie yra nustelbę privatų gyvenimą? Kalbant gi apie mus pačius, gal tautos pavergimas, jos kančios bei tautos visiško išnykimo grėsmė yra tiek pakeitę mūsų vidaus pasaulį, kad aptemusi mūsų gyvenimo saulė jau nepajėgia mūsų kūrybos laukuose išdaiginti švelniųjų meilės daigų?

Konkrečiai žvelgdami į mūsų poetų meilės poeziją, šiandien nerandame jų tarpe tokio, kurio meilės tema tiek daug vietos užimtų jo kūryboje, kad jį būtų galima pavadinti meilės poeto vardu. Atrodo, kad tuo vardu tegalima pavadinti tik du, nors savo kūrybos pobūdžiu vienas kitam taip tolimus, lietuvių praeities poetus, būtent Antaną Vienažindį ir Oskarą Milašius.

ANTANAS VIENAŽINDYS

Antanas Vienažindys (1841-1892) buvo neabejotino talento poetas, nors jo eilėraš-

čius šiandien skaitant jo poezijos grožis pri-temdomas anų laikų lietuvių kalbos neto-bulumu ir užteršimu svetimybėmis. Jo poeti-nis palikimas nėra gausus, tačiau didžioji to palikimo dalis liečia meilę. Jo meilės eilėraščiai yra patys stipriausi. Kai kurie jo eilėraščiai buvo taip artimi liaudies dva-siai ir taip pamilti, kad net tapo dainomis.

Kalbant apie šaltinius, iš kurių ištryško ta poezija, tenka iškelti vieną kitą faktą iš jo asmeninio gyvenimo. Tas svajingos ro-mantikos kupinas aukštaitis, dainos ir mu-zikos mylėtojas, dar kunigų seminarijoje pamilo vieną ūkininkę mergaitę. Rožę Stauskaitę. Jam tapus kunigu, tuojau po 1863 m. sukilimo prieš rusus Lietuvoje (tai-gi, 1864 ar 1865 m.) jo meilės romantika pavirto skausmu ir kančia, nes Stauskų šeima, drauge su jų dukterim, liko ištremta iš Lietuvos Rusijos gilumon. Šis gilus per-gyvenimas aptemdė jo visą kunigavimą, o ši nelaiminga meilė jau ir taip meno kūry-bon palinkusią sielą dar labiau pažadino. Jis mirė Laižuvoje, Žemaitijoje, kur buvo klebonavęs 16 metų.

Vienąžindžio meilė minėtai mergaitei buvo taip didelė ir todėl jo skausmas taip begalinis, kad mūsų literatūroje nėra kito tokio paminklo pavaizduoti didžiajai mei-lei ir ją pagerbti, kaip jo meilės poezija. Gal būt, net ir pasaulio literatūroje nėra daug tokių poetų, kurie meilės skausmą taip stipriai ir išpūdingai būtų išreiškę.

Jo meilės poezijoje galima rasti visus esminius meilės pradus, išskyrus vien tik pavydą, kuriam nebuvo jokio pagrindo. Tad jo poezijoje randame bekraštį ilgesį, susirūpinimą mylimosios likimu, ja tartum gėle grožėjimasi, jos artumu svajonėse džiaugimasi, begalinį dėl įvykusio persi-skyrimo skausmą, giminingą nusiminimui, o drauge ir nepajudinamos ištikimos meilės pasisakymą. Net ir tos, mūsų enciklopedi-jos XXXIII tome H. Blazo vadinamos Viena-žindžio rezignacijos dainos tikrumoje yra to paties meilės skausmo pats tamsiausias ir klaikiausias šešėlis.

Mesdami žvilgsnį į jo charakteringes-nius šiai meilės temai eilėraščius, pailius-truosime jų ištraukomis. Jo didelė meilė, ly-dima skaudaus ilgesio:

Toli ir tu esi, o mano gulbele!

Kodėl neatskrendi tu, mano paukštelė?

("Daina")

Susirūpinęs jos liūdnu likimu, jis jai sa-vo "širdies skarbui" ir "savo meilei" siun-čia sveikinimus. Tas susirūpinimas virsta klausimu:

Biednas ir mano kvietkelis!

Kas žin, kur žydž? kur žaliuoja?

Ar yr jam rasos lašelis,

Beg nesuvytęs svyruoja?

("Vaikščiodamas keliu")

Tas meilės ilgesys pasireiškia ieškojimu bet kurio sąlyčio su mylimąja, nes jis sva-jonėse eina į jos buvusius namus mylimo-sios pėdsakų ieškoti, o ten randa svetimus svetimtaučius.

Oi, Dievuliau, kad galėčiau

Kaip paukščiai skraidyti,

Lėkčiau per dienas, nakteles

Meilės aplankyti!

Eilėraštis "Sudiev, kvietkeli tu brangiau-sias" yra begalinio nusiminimo dėl atsi-skyrimo jausmas, o iš antros pusės, galin-gos, nesvyruojančios meilės išpažinimas.

Mylėjau tave ir mylėsiu,

Kol mane žemėms neužkas,

Su sparnais mūsų greit atlėksiu,

Ir krašte svieto širdis ras.

Didžiausią nusiminimą, visišką dėl nu-stotos meilės neviltį jis išsako eilėraštyje:

Jau žvaigždė vilties žibėt nustojo,

Viskas ant svieto man juoda...

Eilėraštis "Kaipgi gražus gražus rūtelių darželis" — tai savo darželyje gėlių apsup-tos lietuvaitės (be abejonės, čia buvo gal-vojama apie mylimą lietuvaitę) pagarbini-mas, apoteozė.

OSKARAS MILAŠIUS

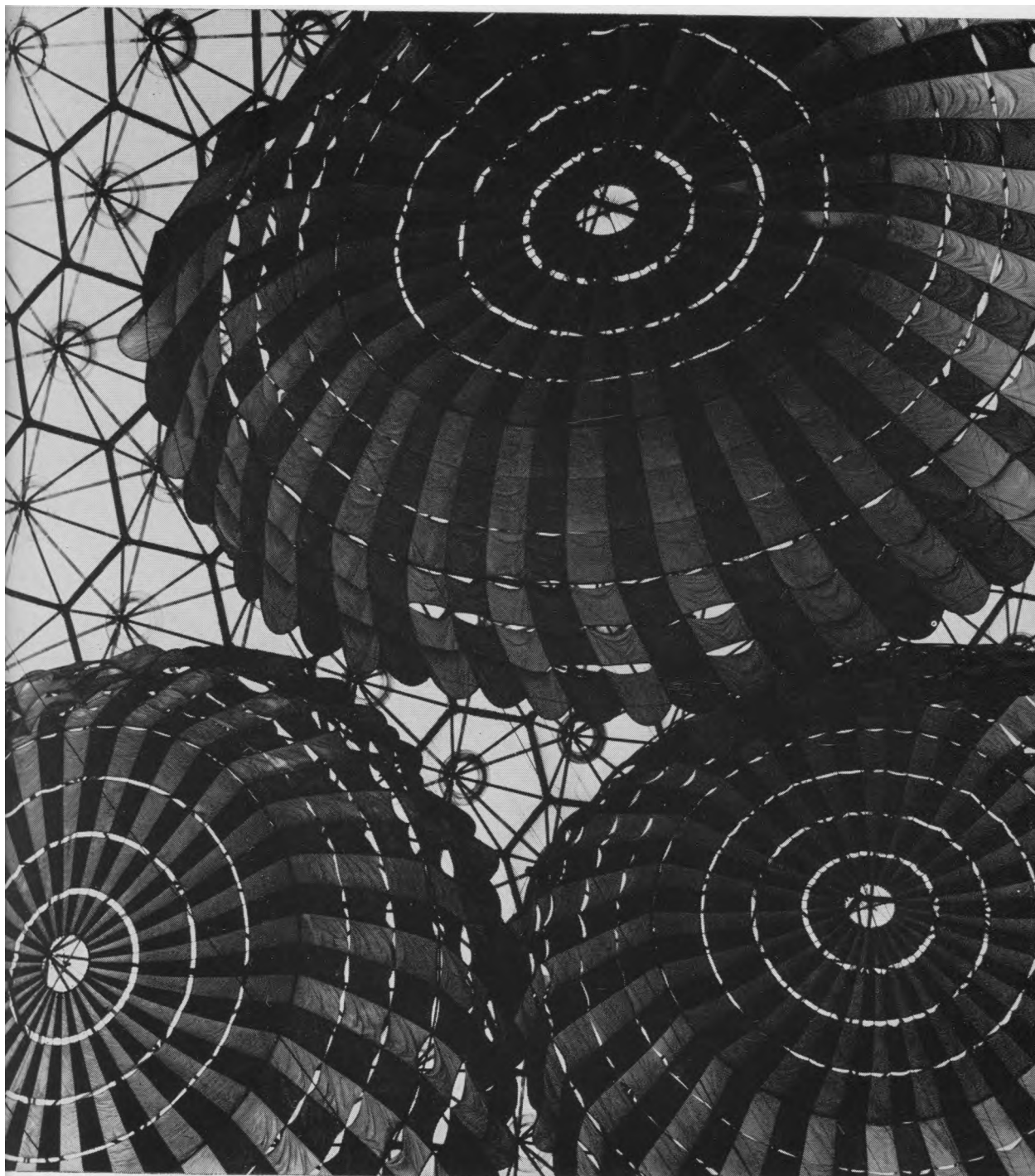
Oskaras Milašius (1877-1939), kad ir ra-šęs prancūzų kalba, yra pats didžiausias poetas lietuvių tautoje. Jis yra "vienas pa-čių didžiausių krikščionių poetų mūsų lai-kotarpyje" — taip rašė jo draugas prancū-zas rašytojas A. Godoy. Tai pirm visko "meilės poetas". Tas pats A. Godoy, nagri-

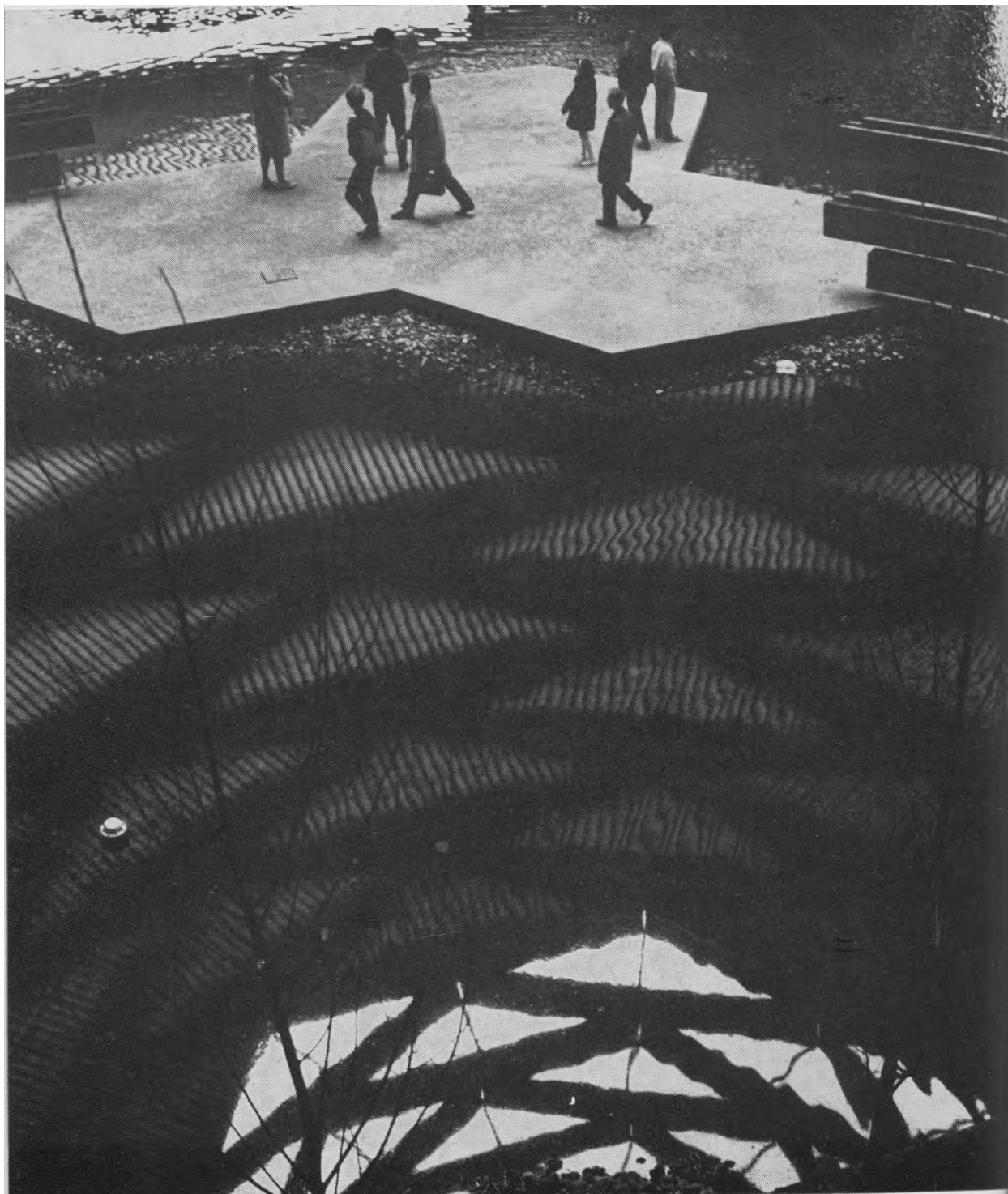
Expo 67 pasaulinė paroda Montrealyje:
Didžiulės Mario Armengol statulos Britų pavilijone

Šaltųjų kraštų pavilijone

Parašiutai JAV pavilijone

Bendruomenės pavilijone

nedarnas Milašių kaipo žmogų ir gilindamasis į jo kūrybą, apie jį parašytą savo nemažą knygą pavadina "Milosz — Le Poete de l'Amour" (*Fribourg en Suisse, 1944, Eglott*).

Milašius yra meilės poetas visa savo kūryba, o ypač savo romanu "L'Amoureuse Initiation" (Įvadas į meilę) ir scenos misterija "Miguel Manara". Jo poezija gimė iš jo beveik liguisto jautrumo, iš susižavėjimo grožiu ir pasiūlgimo norint matyti jį išikūnijusį žemės pavidalais. Ji gimė ir iš jo kenčiančios vienišos širdies, kuri, nešiodama sieloje tikros meilės idealą ir jo ilgėdamasi, čia žemėje surasti jo negalėjo, nes žemėje nesurandami jokie šešėlio neaptemdyta meilė nei grožis... Iš tokios melancholijos nuspalvintos sielos ištryško autentiško grožio poezijos fontanai.

Rašytojas Godoy nekartą pabrėžia minėtoje knygoje, kad Milašiaus poezija, nors rafinuotai mįslinga ir sunki, tikrai yra grožio sedėvas. Poetą jis nesyki gretina ir su prancūzų poetu Ch. Baudelaire. Tai yra labai reikšminga, nes kas yra poetas Baudelaire pasaulio literatūroje, to nereikia literatūros žinovui aiškinti. Nenuostabu tad, kad, anot A. Godoy, tą dieną, kurią Milašius bus perskaitytas ir kaip reikiant suprastas, tada žmonės pamatys, kad jo kūryba yra pranašiausia ir verta užimti pirmą vietą didžiųjų meilės paminklų tarpe.

"L'Amoureuse Initiation" — tai meilės besiilginčios ir jos beieškančios sielos klaidžiojimų — atrodo, biografinis — išsiskyrimas, kuris pavadintas romanu. Už tų išsiskyrimų slypinti širdies drama su jos visais išgyvenimais vyksta Venecijoje, kuria autorius labai žavisi: "Venecija — tai brangus indas, kuriame telpa visos žmogaus meilės skausmas".

Šiuo miestu žavėdamasis autorius gal galvojo apie ne vieną didžiųjų menininkų, kurie ten buvo išgyvenę savo meilės džiaugsmo ir kančios dalį. Prisiminkime, kad ir tik G. d'Annunzio ir R. Wagnerį.

Šiame skausmo pilname kūrinyje meilė, arti susidurdama su meilės objektu, palūžta, nusivilia, nudega sparnus ir nesuranda to, ko tikėjosi, nes meilė trapi. Juk "pasaulis nėra meilės karalystė, nes vienas...

CORRECTUM

A. S. PUŠKIN

*Kai tu vykai jau į tėvynę,
kai jau sudieui aš tau sakiau,
tą liūdną dieną paskutinę
ilgai aš prie tavęs verkiau.*

*Stengiausi, norėjau suturėti,
vis ranką spausdamas karščiau,
nors valandėlę dar viešėti
Širdies atodūsiams prašiau.*

4*

*Bet lūpas drebančias, karštąsias
tu atitraukei... ir tenai
į tas sritis mane gimtąsias
iš liūdno krašto vadina.*

*Sakei: tėvynėje, o mielas,
kur snaudžia krioštolų vilnis,
sujungs žadėtas bučinys,
alyvų krūmuose mūsų sielas*

*Bet ten, deja, kur žydi kloniai,
kur dausos spindi mėlynai,
kur saulė šypsosi maloniai, —
užsnūdai tu jau amžinai.*

*Išnyko urnoj akmeninėj
jausmai ir grožis ir sapnai.
Tad bučinys... kitoj tėvynėj...
Tikiuos ir laukiu... jis tenai.*

Vertė K. Pr. Inčiūra

žvilgsnis, vienas šypsniš, vienas gestas gali vienu momentu išsklaidyti visus iliuzijų turtus". Per arti priartėjus prie grožio, jis nublunka mūsų akims. Kūniškumas, virtęs besaikiu, tad ir egoistiniu, nužudo meilę.

Visas šis kūrinys yra vienišos ir kenčiančios širdies be meilės šauksmas. Tai drauge meilės ilgesys ir jos garbinimas bei vertinimas, nes "meilė meilės mane nieka-

PAVASARIO ŽAIBAS

PRANAS KOZULIS

*Girdžiu, kaip atneša audra žaibus.
Padangė niaukias.
Geriu kvepėjimą, kaip saldą vyną –
Skaistus pavasaris gaivina,
Tu nepalik manęs – būkim abu,
Mes nebijosis vargo nei žaibų.*

*Eini lanka, baltais žiedais taškais,
O pro mane dangaus šešėliai slenka,
Keliu į debesį silpnutę ranką.
Palenkia sodai kvepiančias šakas;
Tu ateini, lankų žiedais taškais.*

*Girdžiu, kaip atneša audra žaibus.
Padangė niaukias.
Veidan įkaitę oro srovės pučia;
Aš su tavim taip amžių būčia –
Tik nepalik manęs: eime abu –
Mes nebijosis vargo nei žaibų.*

da neapleisdavo". Nepasotintas ir nepasotinamas nedrumsčiamo švelnumo ilgėjimas plasnoja tarp romano eilučių.

Artėjant romanui prie pabaigos, jis pradeda pulsuoti Nežemiškos Meilės garbiniu. Ilgėdamasis žemiškos meilės, nejučiom jis pradeda kelti akis į visos meilės šaltinį, nes "nėra nieko didesnio, kai dvasia, ieškanti meilės, suranda Dievą... Visos asmeninės meilės yra ne kas kita, kaip vienintelės meilės, amžinos būti pagrindžiančios meilės pasireiškimo formos... Kiekvienos meilės tikslas yra vienintelės Būtybės prieglobstis". Per visą kūrinį širdis, merdėjusi agonijoje, prisikelia Dievui. Šio mistiško romano meilės ieškojimas baigiasi rodykle į Dievą, nes "kas tikrai myli, tas myli Dievą".

"L'Amoureuse Initiation" yra nepaprasto grožio kūrinys. Kiekvienas, kuris tą kūrinį skaito ir grožį brangina, negali neišgyventi skausmo, kad tas kūrinys nėra išverstas į lietuvių kalbą. Vertindamas tą kūrinį, J.

Grinius rašo, kad jis "yra tikriausiai lyrinio epizodų grandinė negu romanas" ("Lietuvių Enciklopedija", XVIII tomas). Nenuostabu, kad beveik viso šio poetinio romano puslapiai dėl juose esamo grožio gali būti deklamuojami. Tiesa, jie parašyti proza, bet juk "galima būti poetu eilėrašciais, proza, muzika, tapyba, skulptūra ir gyvenimu" (A. Godoy). Eiliavimas poezijai nebūtinai, nes "atrodo tikra, kad geri poetai proza yra skaitlingesni, negu geri poetai eilėrašciais, nes galima būti geru eiliuotoju, bet menku poetu" (A. Godoy).

"Miguel Manara" yra giminingas "L'Amoureuse Initiation", bet dar aukštesnio idėjinio ir meninio lygio. Šio kūrinio didybei pabrėžti A. Godoy jau minėtoje knygoje, atrodo, neberanda žodžių. Anot jo, ši knyga "jaudina, sukrečia ir panardina ekstazėje". Tai Milašiaus kūrybos viršūnė. Pradėdamas tą kūrinį nagrinėti, A. Godoy griebsi net tokių žodžių kaip "dabar atsistoja me didžios ir šventos poezijos akivaizdoje".

Ši scenos poema, misterija buvo išversta A. Vaičiulaičio lietuvių kalbon nepriklausomybės laikais. Deja, rašančiam šias eilutes neteko to čia negaunamo vertimo pasklaidyti ir jo ištraukomis šio straipsnio pailiuoti. Šis didingas scenos veikalas yra jau nesyki pasirodęs Prancūzijos teatro scenoje.

Šiame kūrinio vaizduojamas krikščioniškas, dvasinis kilnus donžuanizmas, taigi tikros meilės ieškojimas, ir todėl meilės bei moters pagarbinimas. Iki šiol literatūroje vaizduojami Donžuanai, moterų viliojimai, degė vien nepasotinama kūno aistra. Tai buvo moters kūno medžiotojai, bauriausi egoistai, kurie moters kaip tokios nevertino ir su jos gilesniais polėkais ir troškimais nesiskaitė, Milašius, vadovaudamasis viena ispanų Sevilijos legenda, sukuria dvasinio Donžuanio tipą, kuris kilnios moters Girolamos vadovaujamas, paprasto donžuanizmo nuotaikų nusikratęs, subręsta aukštesnei meilei ir Dievui.

Šia savo meilės poezija O. Milašius virto labai aktuali pranašu - žadintoju mūsų laikais, kuriais sekso garbinimo atnplūdį gresia užpilti ir paskandinti meilę kaip dvasinę vertybę.

Expo 67 pasaulinėj parodoj Montrealyje
"Kosmo pasivaikščiojimas": Tiltas virš LeMoyne kanalo

NUO VERDI “RIGOLETTO” IKI J. KARNAVIČIAUS “GRAŽINOS”

ANTANAS NAKAS

Lietuviškos Operos Čikagoje dešimtmečio proga

Dešimtmečio kelias, kurį praėjo Lietuviška Opera Čikagoje, yra reikšmingas įvykis mūsų kultūriniame gyvenime. Šiame laikotarpyje buvo pastatytos devynios operos, Verdi “Requiem” ir B. Markaičio kantata “Vilniaus Varpai”. Tų devynių operų tarpe pirmavo Verdi kūriniai: pastatytos penkios jo operos. Tai parodo, kad mes jo kūrybą vertinam ir mielai jo operų klausomės.

Dar nėra pakankamai išaiškinta, kodėl saulėje Italijoje daugiau balsingų žmonių, mėgstanciu dainuoti, negu kituose pasaulio kraštuose. Gal klimato įtaka, italų charakterio bruožai, socialinio gyvenimo sąlygos, neturtas, supantis gamtos grožis turi įtakos ir balso stygų formavimui. Dangaus mėlynė, jūros žydrumas, žvaigždėtų naktų paslaptینگumas, meilės tylūs atodūsiai paskatina jauną ir seną, turtinę ir vargšą niūniuoti ir dainuoti įvairias savo ir kitų sukurtas melodijas. Tokioje aplinkoje gimė Verdi. Po “Rigoletto”, “Trabadūru”, “Traviatos”, “Aidos” pastatymų Italijos miestuose kitą dieną visas miestas, visose gatvėse dainuodavo ir švilpauzdavo Verdi operų arijas, kurios savo melodingumu nepaprastu greičiu pasklidavo po visą Italiją. Kartais Verdi mėgdavo paskutinę dieną prieš operos pastatymą papildyti operą nauja arija arba trumpesne melodija. Reikėdavo išlaikyti paslaptį, kad prieš premjerą gatvėje nepasigirstų busimoji operos arija. Tai buvo būdinga Verdi gyvenamam laikotarpiui, bet ne dabar ir ne mums, lietuviams.

KONTEMPLIACIJA IR TYLA

Palikę tėviškę gaisrų prošvaistėse, gaudžiant patrankoms ir eskadrilių lėktuvams, skrendantiems nakties glūdumoje ir nešantiems kažkam mirtį, mes labiau pradėjome linkti į susimąsty-

mą ir kontempliaciją, o ne į linksma, nerūpestingą dainą, kaupdami savyje tylą, kuri irgi yra prasmingas dieviškos minties tęsinys, taip kaip prasminga yra tyla (pauzė) muzikoje, kurioje ji pati pavirsta muzika.

LIETUVIŲ ČIKAGOS OPEROS KOLEKTYVAS

Visgi mes nesame papratę ilgai skęsti tylos šešelyje. Veržlumas ir kova lydi mūsų dienas. Ne tik reikšmingas, bet ir nuostabus yra Lietuviškos Operos Čikagoje veržlumas. Prieš 10 metų mintis, kilusi saujelėje muzikos entuziastų, įsteigti pastovią lietuvišką operą Amerikoje pražydo įvairiaspalviais žiedais. Prie jų sumanymo prisijungė nepilnas šimtas kitų dainos mėgėjų. Į pagalbą atėjo nuoširdūs plunksnos žmonės, lietuviškos veiklos ir muzikos propaguotojai. Čikagos Lietuvių Opera, pastatydama Karnavičiaus “Gražiną”, gražiai įprasmino ir apvainikavo savo 10 metų veiklą.

Rašydamas šias eilutes ir stebėdamas pro langą didžiulį banguojantį ežerą ir dangaus mėlynę, aš giliau prisimenu praeityje dingusius vaizdus ir ryšį su “Gražinos” operos kūrėju, kuris kadaise sielėjosi ir svajojo apie lietuviškos tautinės operos atsiradimą.

OPEROS KOLEKTYVO PASIŠVENTIMAS

Tačiau pirma, negu daugiau apie kompozitorių prisiminsiu, noriu pastebėti, kad mane nustebino ir tiesiog “pribloškė” patriotinių straipsnių liūtis ir audra prieš “Gražinos” pastatymą ir tos audros sukėlėjo VI. Būtėno veiklą. Kaip iš gausybės rago, pasipylė jo ir jo bendradarbių straipsniai apie šios operos reikšmę, jos grožį. Tai negalėjo neįtikinti nė labiausiai užkietėjusio pesimisto tos operos vertę ir

pranašumu. Skaitydami VI. Būtėno reportažus, pilnus nuoširdumo ir atsidavimo propaguojamai idėjai, mes matėme ir paties operos kolektyvo milžinišką darbą, jo narių pasišventimą, tūkstančius pašvęstų darbo valandų tam, kad prieš žiūrovo akis būtų realizuota Karnavičiaus „Gražinos“ pasaka. Jų veiklai apibūdinti idealizmo sąvoka pasidaro per blanki. Tam išreikšti labiau gal tiktų „pasišventimas“, kuris sugeba prikelti bepradedančius užsnūsti.

JURGIO KARNAVIČIAUS „GRAŽINA“

Pamenu Kauno pavasarį, kuris pasipuošdavo žaliuojančiais, žydinčiais medžiais. Po gavinančio lietaus kvėpėjo žemė. Pavasaris, kaip Nemuno tėkmė, išsiliedavo į tūkstančius soduose žydinčių gėlių. Skubėdavau į konservatoriją, kuri buvo prisiglaudusi Maironio gatvėje nedeliame, sename name. Ten dažnai susitikdavau Jurgį Karnavičių, kuris tuo laiku konservatorijoje dėstė simfoninę instrumentaciją, o aš buvau jo studentas. Petrapilyje jis buvo baigęs teisių fakultetą. Sužinojęs, kad aš, būdamas teisininkas, studijuojau muziką, jis manim susidomėjo ir greitai laiku mūsų santykiai pavirto šilta bičiulyste.

Karnavičius konservatorijos mokytojų ir profesorių tarpe jautėsi ne visai savas dėl savo slaviškos kultūros. Labai silpnas slaviškos kalbos akcentas kartais pasigirdavo jo šiaip labai taisyklingoje ir žodingoje lietuvių kalboje. Tas nežymus akcentas jo paskaitoms pridudavo savotišką atspalvį ir patrauklumą. Būdamas labai jautrus, gilios inteligencijos — slaviškos inteligencijos gražiausia to žodžio prasme — lakaus galvojimo, kurio galėjo pavydėti ne vienas jo kolega, jis šalindavosi nuo šiurkščių, neaprašytų charakterių, su kuriais jis niekad nenorėdavo išileisti į ilgesnę, neobjektyvią polemiką arba šiaip pokalbį. Jis buvo vienas iš įdomiausių ir inteligentiškiausių konservatorijos profesorių, kurio paskaitos praeidavo kaip trumpa akimirka.

Laisvalaikio metu Karnavičius dažnai dalindavosi su manim mintimis apie kuriamą „Gražinos“ operą. Jį jau senai domino tautinė opera ir Mickevičiaus poema, tačiau sunku buvo išspręsti libreto klausimą. Jis gerai žinojo, jog neužtenka muzikiniame veikale panaudoti originalius tautinius motyvus, kad jau nuo to muzikinis veiklas pasidarytų tautinis. Šopeno, Čaikovskio, Musorgskio, Albenico muzika dvelkia giliu tautiškumu, juose nė nepanaudojus originalių tautinių motyvų.

Visgi Karnavičius ryžosi rizikuoti. Jis į „Gražiną“ įvedė apie 40 originalių liaudies me-

lodijų, bet jas taip sumaniai ir talentingai modifikavo ir perkompanavo, kad visą operą padarė labai patrauklią. Tokiu būdu nutildė pasišiaušiusius muzikos kritikų. Operos muzikinei medžiagai praturtinti jis išvyko į Karaliaučių. Ten universiteto archyvuose surado labai vertingos ir įdomios medžiagos savo operai. Kryžiuočių laikotarpyje sukurtos lietuviškos liaudies dainos labai praturtino operos muziką. Įdomi „Gražinoje“ panaudota sena kryžiuočių daina:

In Gottes names fahren wir,
Seiner gnaden begehren wir;
Verleyh uns die auss guoettichkey,
O heilige tryfoltigkeyt,
Kyrie eleyson.

Gražinos siužetu domėjosi ir kiti kompozitoriai. Ukrainietis Borisas Liatošinskis sukomponavo simfoninę baladę „Gražina“.

Karnavičiaus operoje Gražinos, Liutauro, Rimvydo, Ramunės personažai nei teksto, nei muzikos atžvilgiu nėra pakankamai išryškinti. Dėl to operos veiksmas išėjo labai statiškas, vietomis daugiau panašus į oratoriją su kostiumais. Ten, kur operoje pasibaigia originalios liaudies melodijos ir švysteli originali Karnavičiaus kūryba ir polėkis, pasigendame ilgesnio susikoncentravimo ties muzikaline mintimi ir

Tame laikotarpyje — nuo 1957 metų Verdi „Rigoletto“ iki 1967 metų Karnavičiaus „Gražinos“ — kelias buvo įvairus savo muzikine patirtimi ir visokiais išgyvenimais. Operos vienetas visad stengėsi, kad tie operų pastatymai ir simfoniniai koncertai būtų visiems lietuviams naudingi: iškeltų lietuvių vardą ir neštų garbę Lietuvai, Lietuvai, kuri šiuo metu pavergta, bet kurios vaikai čia dirba, kad ji būtų laisva.

Čikagos Lietuvių Opera
Iš pirmojo dešimtmečio jubiliejinio leidinio

pradėtų temų pilno išvystymo. Mistiniai romantinė Karnavičiaus muzika, labai gerai orkestruota, pakiliai ir sultingai skamba, kartais primindama Musorgskio arba Puccini muzikos pasaulį.

„Gražinos“ operos pastatymą Čikagoje reikia skaityti pavykusiui. Gera atranka solistų, stiprūs išlyginti chorai, turtingi stilizuoti kostiumai, 87 asmenų simfoninis orkestras A. Kūčiūno vadovybėje sudarė imponantišką spektaklį, vertą Čikagos Lietuvių Operos pasididžiavimo.

NAUJIEJI ATRADIMAI VYRIŠKUMO IR MOTERIŠKUMO PSICHOLOGIJOJE

PROF. DR. VYTAUTAS BIELIAUSKAS

"Aš" sąvoka ir tapatybė

Viena problemų, kuri dažnai atkreipia vyrų-moterų psichologinius skirtumus tyrinėjantių dėmesį, yra savisąvokos ("kas aš esu?") išsivystymas. Tos sąvokos specialus aspektas yra lytinė tapatybė. Tiek savisąvoka, tiek lytinę tapatybę vaikas išmoksta ankstyvame amžiuje iš savo aplinkos. Į tai, ką jis išmoksta, vaikas reaguoja tam tikra elgsena. Ją stebėdami mes renkame žinias apie tai, kaip išmokoji medžiaga įjungiami į asmenybės struktūrą.

Savo, kaip berniuko ar kaip mergaitės, rolę vaikai išmoksta labai anksti. Šitas roles tėvai jiems paskiria tuojau po gimimo ir jas nuolat stiprina jiems augant. Todėl vaikų išorinė elgsena turėtų nurodyti, kad, tam tikram amžiui sukakus, jie gali atskirti vyriškąsias ir moteriškąsias roles ir šitą supratimą parodyti savo veiksmais. Hartley ir Hardesty (1964), rašydami apie savo tyrinėjimo rezultatus, pastebėjo, kad visi 8 ir 11 metų berniukai ir mergaitės supranta lyčių roles ir jų aiškius skirtumus. Vyriška ir moteriška elgsena vaikystėje, atrodo, bėga lygiagrečiai su tradiciniai specifiniais vyriškais ar moteriškais suaugusiųjų

Šis straipsnis yra sutrumpintas vertimas iš to paties autoriaus anglų kalba pasirodžiusio straipsnio "Recent advances in psychology of masculinity and femininity", Journal of Psychology, 1965. Lietuvių kalbon išvertė Ramutė Bartuškienė.

užsiėmimais, pvz. mergaitės žaidžia su lėliu vežimėliais, plauna indus, nušluosto dulkes nuo stalo, padeda motinai sukabinti rūbus ir panašiai; berniukai gi žaidžia su žaisliniu šautuvėliu, sunėša malkas į namus, padeda tėvui pataisyti lubas ir panašiai.

Bieliauskas, 1960 m. tyrinėdamas lytinės tapatybės vystymosi raidą, naudojo vaikų pieštus žmones ir jis priėjo panašias, nors ir ne visai tolygias išvadas. Šitame HTP (House-Tree-Person) tyrinėjime buvo panaudoti 5-15 metų amžiaus 10,650 vaikų piešiniai. Jie buvo suskirstyti pagal nupieštos figūros lytį. Abiejų lyčių vaikai rodė didelį polinkį piešti tos pačios lyties asmenį, kaip ir jie patys. Atrodo, kad šis polinkis stiprėja su amžiumi, ypač peržengus devintuosius metus. Nors mergaitės neabejotinai mėliau piešia moterišką figūrą jau nuo 6 metų amžiaus, berniukai tokį palinkimą aiškiai išreiškia tik būdami 9 metų ar dar vėliau. Kada berniukai gan pastoviai laikosi savo polinkio piešti vyrišką figūrą pradedant devintaisiais metais, mergaitės, pasiekusios 12 metų, rodo suabejojimą savo pieštos figūros lytinėje tapatybėje. Šitie daviniai galėtų būti interpretuojami sekančiai: apie dvyliktuosius metus, kada mergaitės daug giliau negu praeityje sąmoningai pasijunta moteriškoje rolėje, kai kuriose iš jų atsiranda šio toks lytinės tapatybės sumišimas.

Brown (1958), minėdamas kitus panašius

davinius, mano, kad visi šie rezultatai paremia teoriją, teigiančią, kad kultūrinė aplinka turi daug įtakos lytinės tapatybės vystymuisi. Mūsų kultūroje, kur vyriškoji lytis yra labiau vertinama, negu moteriškoji, moterys gali patirti daugiau sunkumų savo lytinės tapatybės nustatyme, ypatingai toje jų vystymosi fazėje, kada jos pasijunta pilnai priklausančios visuomenės mažiau vertinamai lyčiai. Šitas pergyvenimas (pagal Bieliausko 1960 m. tyrinėjimus) vėliau išdyla ir atrodytu, kad vėlyvesniam asmenybės vystymuisi teturi nedaug apčiuopiamos įtakos.

Nors berniukai ir parodo daugiau pastovumo savo lytinėje tapatybėje, jie pergyvena kai kurias kitas problemas, surištas su lytine tapatybe. Rosenberg ir Sutton-Smith (1964) bandė nustatyti vaiko eilės šeimoje įtaką jo lytinei tapatybei ir vidujinio nerimo (anxiety) vystymuisi. Dirbdami su 9-12 m. amžiaus vaikais vieno, dviejų ir trijų vaikų šeimose, jie atrado, kad tik berniukai rodė vidujinį nerimą - baimingumą, tuo tarpu kai mergaitės to neparodė. Taip pat šioje monografijoje minima, kad "trijų vaikų šeimos berniukas, turįs dvi seseris, stipriau pabrėžia savo vyriškumą, bet taip pat yra vidiniai neramesnis - baimingesnis". Bet šitos pastabos mergaitėms netinka. Bendrai paėmus, visuotiniai daviniai rodo, kad "vieno, dviejų ar trijų vaikų šeimose, tėvų ir brolių-seserų pastiprinta įtaka skirtingai veikia į kiekvieno vaiko lytinės rolės pasisavinimą.

Įdomu pastebėti, kad yra ir priešingų radiinių, pvz. dar nesenas Lansky (1964) tyrinėjimas, nurodo, kad lytinės rolės tapatybė, nustatoma vyriškumo - moteriškumo testais, yra pagrįsta mergaičių ar berniukų persvara šeimoje. Atrodytu, kad vyriška ar moteriška tapatybė nėra savybė, kurią vien vaikai išmoka iš savo tėvų, bet kad, ir tėvų tapatybė gali būti paveikta jų pačių vaikų įtakos. Šia prasme psichologinė lytinė tapatybė yra nuolatinis nesi- baigias procesas.

Interesai, profesija ir sugebėjimas ką nors atsiekti

Viename jų pirmųjų didesnės apimties tyrinėjimų, liečiančių vyriškumo ir moteriškumo apraiškas Amerikos visuomenėje, Terman ir Miles (1936) priėjo sekancias išvadas:

"Nesvarbu, iš kokios pusės mes juos tyrinėjome, mūsų studijuojamose grupėse vyrai parodė ryškų susidomėjimą žygdarbiais ir nuotyki- kiais, lauko darbais, fizinės jėgos įtempiančiom profesijom, mašinom ir įrankiais, mokslu, gamtos reiškiniiais, išradimais, o taip pat, nors gal tik sporadiškais faktais teįrodomą susidomėji-

mą bizniu ir prekyba. Iš kitos pusės, mūsų studijuojamų grupių moterys parodė išskirtinį susidomėjimą namų ruoša, estetiniais objektais bei užsiėmimais; jos daug labiau mėgo sėslus ir naminius užsiėmimus, daugiau tiesioginiai patarnaujančius darbus, ypač dėl mažų, bejėgių ir kenčiančių. Šias išvadas paremia daugiau subjektyvūs skirtumai vyrų ir moterų emoci- nėje dispozicijoje ir kryptyje. Vyrai tiesioginiai ar netiesioginiai pasirodo agresyvesniais ir labiau savimi pasitikinčiais, patvaresniais ir narsesniais, šiurkštesniais jausmuose, apsiėji- me ir kalboje. Moterys gi pasirodo kaipo dau- giau užjaučiančios ir suprantančios, nedrašios, kruopštesnės ir estetiniai jautresnės, bendrai jausmingesnės (arba bent daugiau linkusios sa- vo jausmus parodyti), kietesnės moralistės, bet pripažįstančios savo silpnębę kontroliuoti jausmus, o kiek mažiau pastebimai — sutin- kančios su savo silpnesniu fiziniu pajėgumu.

Šis aukščiau suminėtas pareiškimas apie vy- riškus ir moteriškus bruožus yra net ir šiandien vienas iš nedaugelio mums prieinamų, empiri- niai pagrįstų tyrinėjimų. Nors Terman ir Miles tyrinėjimas buvo įvairių autorių kritikuojamas (žr. Franck ir Rosen, 1949; Rosenberg ir Sut- ton-Smith, 1959), mes negalime tam tikrų jų pastabų aplenksti, nekomentavę ar neįvertinę šių dienų mokslinių tyrinėjimų šviesoje.

Buvo įvairiai bandyta sudaryti moterims ir vyrams charakteringų interesu skalę. Visi šie bandymai buvo pagrįsti prielaida, kad asmens interesai ir jo profesijos pasirinkimas priklauso nuo jo lyties. Šiai galvosenai paremti būtų galima, kaip pavyzdį, suminėti profesijų pa- sirinkimo anketa "The Strong Vocational In- terest Blank", kuri susideda iš dviejų paskirų dalių (vienos, skirtos vyrams, kitos moterims) ir kuri taip pat pateikia dvi skirtingas profe- sinių interesu kreives. Neseniai yra buvę pa- siūlyta, kad vyriškumo-moteriškumo skalė bū- tų įjungta ir į kitą anketa "The Kuder Prefer- ence Record" (Overall, 1963). Klek galima spręsti iš mokslinių tyrinėjimų, dirbant su abiem čia suminėtom skalėm, atrodytu, kad asmenys, besinaudoją šiais testais sąmoningai ar nesąmoningai linksta prie užsiėmimų, kurie vyrus ir moteris išskirtų. Betgi keičiasi laikai, o taip pat keičiasi in interesai.

Rosenberg ir Sutton-Smith (1959) nurodė, kad nuo Terman ir Miles tyrinėjimo laikų jau yra įvykę pasikeitimų interesuose, net ir vai- kų žaidimuose, bet ir tie pasikeitimai dar vis nurodo tam tikrą su asmens lytim susijusią elgseną. Kas link specifinių interesų ir profe- sijų pasirinkimų tarp suaugusiųjų, vis dar te-

begalioja Terman ir Miles (1936) radiniai. Įvertinę vyrų-motelių skirtumus estetiniame kryptingume, Johnson ir Knapp (1936) priėjo išvadą, kad "vyrų ir moterų aiškiai skiriasi savo polinkiuose visokios rūšies menai". Vis dėlto lytiniai skirtumai buvo mažiau reikšmingi, negu polinkių skirtumai, pagrįsti amžiumi, klase, specialiu išsilavinimu ir profesija". Vienas šio tyrinėjimo teigimų, nors šiek tiek per viršijęs duomenis, yra vis tiek įdomus: "Būtų galima teigti, kad meno turinio atžvilgiu moterų linksta daugiau prie asmeniško, negu neasmeniško; prie intymaus, negu didingo; prie jausminio, negu abstraktaus". Šis teigimas yra beveik toks pat, kaip jau suminėtos Terman ir Miles tyrinėjimo išvados, o taip pat net gali būti palygintos kai kurioms mintims, iškeltoms H. Ellis (1906).

Kas liečia sugebėjimą ką nors atlikti ir kokį tikslą atsiekti, įvairūs tyrinėtojai yra pastebėję skirtumą tarp vyrų ir moterų. Bendrai paėmus, ankstyvesnieji bandymai, nurodą moterų pranašumą ką nors atlikti, yra paremiami nesenais atspausdintų mokslinių tyrinėjimų. Ames ir lig (1964) yra įrodę, kad testuose 5-9 m. amžiaus mergaitės yra žymiai pažangesnės už to paties amžiaus berniukus. Šie tyrinėtojai net pataria: "Berniukams galėtų būti naudinga pradėti mokyklą vėliau už mergaites". Iš kitos pusės, šioje kultūroje tebegalioja susidariusios tradicijos tam tikroms sritims daugiau domėtis vienos ar kitos lyties žmonėms. Pavyzdžiui, matematikoje berniukai parodo aukštesnio laipsnio motyvaciją ir atsiekia daugiau negu mergaitės (žr. Poffenberger ir Norton, 1963); imant tą patį amžių, mokymosi ir elgsenos surimai vyruose pasitaiko 3-10 kartų dažniau, negu moteryse (žr. Bentzen, 1963); Cattell ir Lawson (1962) tyrinėjimai nurodo, kad kiekvienai lyčiai būdingų savybių yra ir grupiniame darbo atlikime ryšiumi su siekimo lygumi ir įtikinamumu.

Weiss (1962), kuris tyrinėjo moterų laikyseną taip vadinamuose vyriškuose darbuose, yra priėjęs įdomias išvadas. Jis pastebėjo, kad universiteto moterų dažniausiai savo atsiekimus apriboja ten, kur iškyla konkurencija su universiteto vyrais, tuo būdu vengdamos lažyti susidariusius visuomeninius nuostatus-stereotipus.

Kultūros įtaka

Viršuje suminėtos studijos beveik vienbalsiai teigia, kad vyriškumas ir moteriškumas yra savybės, giliai paveikiamos tos kultūrinės aplinkos, kurioje gyvename. Šią prielaidą pa-

remia kai kurie tyrinėjimai, apjungia dvi skirtingas kultūrinės grupes. Klausner (1964) yra tyrinėjęs naujųjų Israelio imigrantų lytinę elgseną. Jo duomenys parodo, kad naujųjų imigrantų lytinė elgsena greitai pasidarydavo panaši juos priimančio krašto gyventojų elgsenai. Kitame tyrinėjime (Arhoff ir kiti, 1964) buvo surasta svarbių skirtumų tarp vyrų ir moterų elgsenos japonų ir japonų amerikiečių grupėse. Nors kultūrinė įtaka vyriškai ar moteriškai elgsenai yra savaime suprantama, mes negalime praeiti nepastebėję, kad, net ir atmetus grynai kultūrinius skirtingumus, vyriškumo ir moteriškumo skirtingumai randasi kiekvienoje paskiroje kultūroje. Kaip jau 1963 m. esu minėjęs, "kaipo psichologai, mes galime ir turime tyrinėti ir nagrinėti lytinės asmenybės skirtingumų priežastis, bet mes negalim paneigti jų buvimo".

Reikalingas naujo žvilgsnio į vyriškumą ir moteriškumą

Šiame darbe suminėti tyrinėjimai aiškiai nurodo, kad mūsų besikeičiančioje kultūrinėje aplinkoje keičiasi ir pagrindinės pažiūros apie vyriškąsias ir moteriškąsias savybes. Yra savaime suprantama, kad kai kurios profesijos ir užsiėmimai, kurių moterų anksčiau nebūtų galėjusios pasirinkti, dabar, palengvėjus sąlygoms, yra joms lengviau prieinamos. Užsiėmimai, laikomi vyriškais vienoje kultūroje, gali būti priskirti prie moteriškųjų kitoje (pvz. daugumas dantistų Amerikoje yra vyrai; Vokietijoje gi moterų). Šiais laikais yra daugiau moterų, užimančių profesines arba pusiau profesines pozicijas, negu bet kada anksčiau. Tai yra svarbus faktorius, kuris, laikui bėgant, tam tikra linkme pakeis ligišolinę kultūros sudarytus vyrų - moterims būdingus bruožus.

Greičiausiai teks vyriškumo ir moteriškumo sąvokas panagrinėti nauju požiūriu — žvelgiant ne kaip į dvi konkuruojančias savybes, bet kaip į vienas kitą papildančius asmenybės bruožus. Savaime suprantama, kad nėra jokios abejonės dėl fiziologinių lytinių skirtumų. Visai kas kita su psichologiniais lyčių skirtumais. Psichologinės savybės paprastai yra linkusios viena kitą bent dalinai apimti, o ne aštriai viena nuo kitos skirtis. Todėl yra visai įmanoma, kad tame pačiame asmenyje gali būti ir vyriškumo ir moteriškumo bruožų, be jokio asmeninio iškrypimo. Piotrowski, 1961 m. tyrinėjęs vyriškumo ir moteriškumo bruožus klinikinį psichologų ir psichiatrų grupėje Niujorke, atrado, kad sėkmingiausi vyrai terapistai turi daugiau moteriškumo bruožų, negu kad būtų galima tikėtis

pagal vyriškumo-moteriškumo skalę. Jie turėjo stiprią "intuiciją" (populiaria prasme), t. y. sugebėjimą greitai pastebėti žmonių subtilią elgseną ir ją tiksliai interpretuoti. Šis sugebėjimas klinikiniams psichologams yra ypač naudingas; betgi vyriškumo - moteriškumo skalėje jis buvo priskirtas prie moteriškųjų bruožų. Jeigu tai tiesa šiuo atveju, tai taip pat yra visai įmanoma, kad galėtų pasitaikyti ir daugiau profesijų, kurių darbui atlikti taip pat reikėtų individų su savybėmis, kurios pagal pasenusią populiarią nuomonę priklausytų priešingajai lyčiai. Tokiu atveju tie individai ne tik kad nesugriautų, bet dar ir praturtintų savo asmenybes, ir už tai turėtų būti sveikinami, o ne smerkiami.

Ar moteris, dirbdama taip vadinamoje vyriškoje profesijoje, turi tapti vyriška? Ar gali ji likti savimi, nežiūrint jos profesijos? Asmeniškai stebėjimai, paremti kai kurių pradinių tyrinėjimų, lyg nurodo, kad kai kurios moterys, dirbančios taip vadinamose vyriškose profesijose, kaip tik supranta ir junta reikalą likti moteriškos; vyriškumo - moteriškumo skalėje jos rodo daugiau moteriškumo savybių, negu moterys, dirbančios tipiškai moteriškose profesijose. Šiuo metu kaip tik yra baigiamas platesnis tyrinėjimas Xavier Universitete, Cincinnati, Ohio, ieškas šios hipotezės empirinio pagrindo, ir visi daviniai rodo, kad toks pagrindas bus rastas.

Santrauka

Mes čia peržvelgėm keletą paskutiniųjų tyrinėjimų apie įvairius moteriškumo ir vyriškumo aspektus. Vyriškumas ir moteriškumas, kaip psichologiniai pergyvenimai, yra išvystomi ankstyvoje vaikystėje ir yra giminingi savyšavokai bei asmeninei tapatybei. Lyčių psichologiniai skirtumai tikrai egzistuoja lytinės tapatybės srityje. Moterys ir vyrai išugdo skirtingus interesus, pasirenka skirtingas profesijas, skirtingai sugeba ką nors įgyvendinti ir atsiekti. Daugumas šių skirtumų yra mūsų gyvenamosios kultūrinės aplinkos įtakoje. Tačiau, atsižvelgdami ir į tuos kultūrinius skirtumus, mes vistiek randame skirtumų grynai vyriškos ar moteriškos elgsenos plotmėje. Idant būtų galima tuos lyčių psichologinius skirtumus tinkamai įvertinti, buvo išrastos kelios vyriškumo-moteriškumo skalės, kurių patikimumas yra tikrinamas ir vertinamas įvairių tyrinėtojų. Kadangi kinta kultūrinė aplinka, keičiasi ir tradiciniai priimta vyrų-motelių charakteristika, keisis ir vyriškumo bei moteriškumo sąvokos. Patartina, kad ateityje vyriškumas ir mo-

teriškumas būtų tyrinėjami kaip viena kitą papildančios, o ne kaip viena kitą išskiriančios savybės.

Nors mes ir iškėlėme keletą klausimų, liečiančių stereotipinių lytinių skirtingumų vertę, jokio klausimo net ir negali būti, ar šie skirtumai tikrai egzistuoja. Tikrovėje kiekvienas žmogus gyvuoja ne kaip žmogus, bet kaip vyras ar moteris. Vyrui būti vyru, o moteriai būti moterimi yra būti tuo, kuo ir turėtų būti. Filosofškai kalbant, būtybei yra gera būti tuo, kuo ji ir turėtų būti. Todėl vyrui būti vyrišku ir moteriai būti moteriška yra tai, kas juos padaro tikrai žmonėmis ir papildo jų subrendimą bei jų asmenybių turtingumą.

BIBLIOGRAFIJA

- Ames, Louise B. and Ilg, Frances L. Sex differences in best performance of matched girl-boy pairs In the five to nine year old age range. "J. genet. Psychol.", 1964, 104, 25-34.
- Arhoff, A., Meredith, G., Jawahara, S. Male-dominant and equalitarian attitudes In Japanese, Japanese-American and Caucasian-American Students. "J. soc. Psychol.", 1964, 64, 225-229.
- Bentzen, Frances. Sex ratios in learning and behavior disorders. "Amer. J. Orthopsychiat.", 1963, 33(1), 92-98.
- Bieliauskas, V. J. Psychological aspects of femininity and masculinity. Paper given to Cath. International Congress of Med. Psychology, Toulouse, France, July 1963.
- Bieliauskas, V. J. Sexual identification in children's drawings of human figure. "J. clin. Psychol.", 1960, 16, 42-44.
- Brown, D. G. Sex-role development in a changing culture. "Psychol. Bull.", 1958, 4, 232-242.
- Cattell, R. B. and Lawson, E. D. Sex differences in small group performance. "J. soc. Psychol.", 1962, 58, 141-145.
- Ellis, H. "Man and woman: a study of human secondary sex characters". New York: Scribner's, 1904.
- Franck, Kate and Rosen E. A projective test of masculinity - femininity. "J. consult. Psychol.", 1949, 13, 247-256.
- Hartley, Ruth E. and Hardesty, F. P. Children's perception of sex roles in childhood. "J. gen. Psychol.", 1964, 105, 43-51.
- Johnson, O. and Knapp, R. H. Sex differences in aesthetic preferences. "J. soc. Psychol.", 1963, 61, 279-301.

Lansky, L. M. The family structure also affects the model: sex-role identification in parents of (Nukelta į sekantį puslapį.)

AR KUNIGAMS BUS LEISTA VESTI?

Didžiai Gerbiamas Redaktoriau,

Vienas iš svarbių klausimų Katalikų Bažnyčioje liečia kunigus: ar jiems bus leista vesti, ar ne? Svarbus tas klausimas tuo, kad kai kurie žmonės dėl to jaudinasi, o kartais net piktinasi. Pavyzdžiui, viena ponija net pasakė: “Ka — vedę kunigai? To tai jau ne! Jei jiems leis vesti, tai tiek jie ir tematys mane bažnyčioj!” O aš, būdamas linksmesnėj nuotaikoje, tada atsakiau: “O ką, ar imsit pavydėti kunigienėms?” Tada ji labai užpyko.

Tačiau ne juokais, bet rimtai kalbant, žmonės tas klausimas rūpi. Mes, katalikai, daug iš kunigų reikalaujam. Reikalaujam, kad jie būtų nevedę — lyg geresni už mus, lyg mums pavyzdys. Paskui, kilus problemoms šeimoje, reikalaujam, kad jie jas mums išspręstų. O jei jų sprendimas mums nepatinka, tai atšaukiam: “O ką jie nusimano apie šeimą, patys nevedę”.

NAUJIEJI ATRADIMAI... (iš 297 psl.)
preschool children. “Merrill-Palmer Quat. of beh. Devel.”, 1964, 10, 39-50.
Overall, J. E. A masculinity-femininity scale for the Kuder Preference Record. “J. gen. Psychol.”, 1963, 69, 209-216.
Piotrowski, I. A. Personal communication, 1961.
Poffenberger, T. and Norton, D. Sex differences in achievement motive in mathematics as related to cultural change. “J. genet. Psychol.”, 1963, 103, 341-350.
Rosenberg, B. G. and Sutton-Smith, B. Ordinal position and sex-role identification. “Gen. psychol. Monogr.”, 1964, 70, 297-328.
Rosenberg, B. G. and Sutton-Smith B. The measurement of masculinity and femininity in children. “Child Development”, 1959, 30, 373-380.
Terman, L. M. and Miles, Catherine C. “Sex and personality: studies in masculinity and femininity”. New York: McGraw-Hill, 1936.
Weiss, P. Some aspects of femininity. “Diss. Abstr”, 1962, 23 (3), 1083.

Aš nematau nieko blogo, kad kunigai vestų. Gal net būtų geriau. Žinau, kad yra ir daugiau taip galvojančių katalikų. Bet kaip iš tikro reikia galvoti, taip niekas ir neparašo; bent lietuvių spaudoje nieko nespausdina. O mano manymu, reikalas svarbus, ir mes, pasauliečiai, turėtume žinoti, nes ir tarp savęs pasikalbam ir kartais kitų tikėjimų žmonės mus paklausinėja. Rodos, praėjo tie laikai, kada tegalėdavai pasakyti: “Paklausk kunigo”. Dabar reikia ir paties ką pasakyti. Todėl prašyčiau paaiškinti, kaip dabar stovi tas klausimas Bažnyčioje.

Martynas Laukaitis

Mielas Pone Laukaiti,

Prieš keletą metų vargiai ar Jūs tokį laišką šiuo klausimu rašytumėte: nei tema nebuvo tada dar iškilusi, nei Jūs šia tema taip labai nesidomėtumėte. Todėl Jūsų laiškas yra kaip ir ženklas naujo reiškinio Bažnyčioje, kad Bažnyčia šiais laikais persvarsto daugelį dalykų ir kad tikintieji tais klausimais plačiau domisi negu anksčiau.

Šis klausimas Bažnyčioje iškilo prasidėjus II Vatikano suvažiavimui, kada Bažnyčia ėmė atviriau perstudijuoti savo nuo amžių nusistovėjusias tradicijas. Tada visi Bažnyčios rūpesčiai tapo visos Bažnyčios — tiek kunigų, tiek pasauliečių — rūpesčiais, — arba bent taip turėtų būti. Ne tai, kad mums visiems teks viską išspręsti, bet iš tikro kiekvienas Bažnyčios narys, rūpindamasis bendra Bažnyčios gerove, rūpinasi ir visu tuo, kas tą gerovę teikia — šiuo atveju, kokie kunigai Bažnyčią aptarnaus.

Visgi kai kurie tikintieji — kaip pavyzdžiui Jūsų laiške minima ponija — atrodo, negali net įsivaizduoti, kad kunigais galėtų būti vedę vyrai. Iš tikro juk tai nieko nuostabaus: kai kurie Kristaus pašaukti apaštalai buvo vedę, o taip pat pirmaisiais krikščionybės laikais kunigų celibatas (nevedimas) nebuvo praktikuojamas. Jis atsirado vėliau monastizmo (vienuolynų dvasios) įtakoj. Bet tai dar ne viskas. Net šiais

laikais yra vedusiųjų ir pastoraciniame darbe veikiančių kunigų — ir tai ne tik į katalikybę perėjusių vedusių protestantų kunigų; juk Rytų apeigų katalikų kunigai gali vesti prieš šventimus. O tokią Rytų apeigų Katalikų Bažnyčios padėtį savo ką tik išleistoje enciklikoje „Sacerdotalis caelibatus“ (Kunigiškas celibatas) popiežius Paulius VI pavadino „Apvaizdos keliu ir antgamtiniai Šventosios Dvasios įkvėptą“. Taigi, tai poniai ir panašiai kaip ji galvojančioms nereikėtų būti, kaip sakoma, „katalikiškesniems už patį popiežių“. Juk vienas gėris visada gali jungtis su kitu gėriu. Bažnyčioje ir kunigystė ir moterystė yra sakramentai. Tad jie gali būti — o kartais ir yra — suderinami tame pačiame asmenyje.

Todėl visai suprantamas yra kai kurių žmonių Bažnyčioje keliamas balsas, ar nebūtų geriau, kad šiais laikais ne tik Rytų apeigų katalikų tarpe, bet ir Romos Katalikų Bažnyčioje būtų ne tik nevedusiųjų, bet ir vedusiųjų kunigų. Paskutiniųjų 3 metų bėgyje 5000 kunigų buvo įteikę prašymus Romai paliuosuoti juos nuo celibato įžadų (t. y. leisti jiems vesti, nors ir tektų atsakyti kunigo pareigų). 90% tų prašymų buvo išklausa. Tikslus skaičius nežinomas, kiek kunigų pasišalina, nepadavę tokio prašymo. Neseniai vienas kunigas Houston, Teksas, vedęs jauną 5 vaikų motiną, pasiliko parapijoje dar 8 mėnesius, jo pasisakymu, parodyti, kad „kunigystė ir moterystės sakramentas nėra nesuderinami“.

Kai kuriems vyskupsams atrodo, kad celibato klausimą Bažnyčioje reikėtų iš naujo perstudijuoti. Anketose apie 30-50% (kai kur net daugiau, pvz. Olandijoje) apklaustėtų kunigų pasisako už laisvą apsisprendimą kunigams vesti ar nevesti. JAV susidarė kunigų sąjunga, ne sukilimu, bet legaliais keliais siekianti Bažnyčioje įvesti laisvę kunigams patiems apsispręsti laisvai vesti ar ne.

Visus šiuos reiškinius negalima laikyti vien bažnytinės disciplinos stoka ar noru vien tik atsakyti varžtų. Šios krizės metu Bažnyčia ieško savęs, naujų formų savo ateičiai, ir šiuo metu dar nėra aišku, kurias naujas idėjas ateities popiežiai pavadins „Šventosios Dvasios įkvėptomis“ dėl jų teikiamos gerovės.

Negalima pro pirštus ir vien neigiamai žiūrėti į ką tik išleistą naująją encikliką, kurioje popiežius paskelbė savo nutarimą, kad celibatas Romos Katalikų Bažnyčioje liks, kaip ir iki šiol. Šią encikliką vieni išgyrė, o kiti atsargiai jai nepritarė, ypač dėl to, kad popiežius pats vienas, be vyskupų svarstymo, nusprendė išleisti potvarkį tuo reikalu.

Kaip ten bebūtų, enciklika yra verta dėmesio, kaip vertas pagarbos yra svarbiausias jos argumentas už celibatą, kad neveddamas „kunigas pasišvenčia Viešpaties Jėzaus ir jo Mistinio Kūno tarnybai pilna laisve, kuri palengvinama jo visišku pasiaukojimu, ir jis pilniau įvykdo kunigiško gyvenimo vienybę ir harmoniją“ (27).

Žinoma, kad kunigo pasišventimas reikalauja kiek galima didesnio pasišventimo Dievui. Celibatu galima taip pasišvesti. Tačiau klausimas lieka, ar kiekvienas asmuo vienas gali labiau atsiduoti, pasišvesti? Ar iš tikro žmona ir šeima visada tik kliudo (pvz. pridėtinu rūpesčiu), ar priešingai — kai kada ir padeda (pvz. žmonos parama, konkrečia šeimos patirtimi). Į šį klausimą vienaip ar kitaip vargu ar galima visuotinai atsakyti. Reikalas yra individualus. Atrodo, kad ne sąlygos (vedybos ar nevedybos), bet vidinis žmogaus nusistatymas nusprendžia daugiau, ar jis pasišvęs pilnai ar ne. Tad ar nevertėtų ne bendru potvarkiu nustatyti, bet leisti patiems asmenims apsispręsti ar vesti ar ne?

Šis klausimas lieka ir toliau aktualus, nes neatrodo, kad enciklika būtų nuraminusi visus ar išsprendusi viską. Štai keli ženklai. Jau anksčiau minėta kunigų sąjunga paskelbė, kad ji, nors pripažįsta enciklikos disciplininį nutarimą, tačiau ir toliau legaliais būdais sieks Bažnyčion įvesti laisvę kunigams patiems apsispręsti vesti ar ne. Toliau girdisi balsai, kad reikėtų atsiklausti vyskupų ir kunigų. Jėzuitų leidžiamas savaitraštis „America“ (liepos 8) vedamajame rašo, kad enciklika nėra užsklendusi duris tolimesniam svarstymui, bet, priešingai, „į popiežiaus laišką, kuriuo kreipiamasi į pasaulio vyskopus, turi būti atsakyta visiškai laisvai, ir kad rugsėjo mėnuo Romoje (vyskupų sinode — Red.) bus tinkama vieta ir laikas tam atsakymui“. Žymusis teologas Hans Kung gi pareiškė, kad enciklika „neišsprendžia celibato sunkumų, bet tik juos padaro dar sunkiau pakeliamais“ ir todėl tą klausimą galutinai turėtų nuspręsti viso pasaulio kunigai slapto balsavimu. Amerikiečio sociologo Andrew Greeley nuomone, nors laikas Bažnyčioje „dar nėra pribrendęs“ panaikinti visiems nustatytą celibatą, tačiau „celibatas, kuris būtų visiškai savanoriškas, neštų dar didesnę garbę Bažnyčiai“.

Sunku pramatyti viską, kas bus ateityje. Bet stebint visus šiuos ženklus gal ir reikėtų sutikti su žymiu Bažnyčios žinovu domininkonu Yves Congar, pareiškusiu, kad „dvidešimties metų bėgyje Bažnyčia pradės šventinti vedusius vyrus“.

Kęstutis Trimakas, S. J.

IŠKARPOS IŠ ANAPUS

Šventės — senos ir naujos

Šventės yra nemeluoto džiaugsmo išraiška. Sovietinis režimas Lietuvoje, norėdamas pakeisti lietuviškos visuomenės papročius ir charakterį administracine jėga, oficialiai panaikino visas religines šventes ir tas tautines, kurios primena nepriklausomybę ir laisvę. Jų vieton įvedė naujas. Tačiau nelengva panaikinti senąsias šventes bei tradicijas. Dar sunkiau priversti žmones džiaugtis naujosiomis. Tuo reikalu Švyturys (1967, 6 nr.) rašo:

Naujos tradicijos. Jos kuriamos ir tobulinamos, užmiršamos ir vėl prikeliamos iš mirusiųjų. Pavasario šventė, žiemos šventė (pirmoji turėtų atstoti Velykas; antroji — Kalėdas — M. B.), jaunimo šventė. Festivaliai, vaikštynės. Daug plakatų, triukšmo. Aš paklausiau savo kaimynę, buhalterę, kuri šventė iš tų visų jai labiausiai patiko? Ji — inteligentė. Nepatogu nė vienos neprisiminti! Ilgai ji raukė kaklą, dėjosį mąstanti. Net nušvito visa, kai netyčia rado išsigelbėjimą: „Ogi Dainų šventė: nuostabus reginys, visą gyvenimą atsiminsiu“. Norėjau paklausti, kodėl reginys, o ne šventė, bet kol kas susilaikiau nuo diskusijų.

Jeigu prisiminiau kaimynę, tai dar papasakosiu apie ją, nes jos šeima, būtent, ir yra toji „tipiška“ vidutinė tarybinių piliečių šeima, kurios poilsiui, dvasinei kultūrai ir yra kuriamos ir organizuojamos tos visos naujos šventės. Šeima iš penkių asmenų. Jie du, du vaikai ir senelė. Kalėdų ir velykų nešvenčia. Jų berniukas kūčių dieną, grįžęs iš mokyklos (taip, dievaži, iš mokyklos!), paklausė senelės: — Kodėl tu man neiškepei tokių akmenukų? (atseit, slizikų — M. B.).

Senelė pažadėjo iškepti kitą metą. Per Spalio ir Gegužės Pirmosios šventę kaimynų balkone dažniausiai džiūsta baltiniai arba per visus plyšius iš jų buto skverbiasi benzino kvapas. Vadinasi, šeima ėmėsi kapitalinio darbo — plauti parketą. Į demonstraciją eina tik šeimos galva. — Taip išeina. Vienu atsisakėm, kitų neišmokom švesti, — pasiguodžia, susitikusi laiptų aikštelėje. — Švesk, tai vadinasi gerk. O jeigu gert nenori ar negali?

Iš dalies mes dar neišmokome revoliucinių švenčių švesti prideramai. Demonstracijų toli gražu neužtenka. Be to, jose nedalyvauja vaikai, seneliai... Yra mūsų name šeimų, kurios

švenčia visas šventes. Ir religines, ir tarybines. Girdi, ar ne vis tiek? Įdomus požiūris į šventę! Dar vieni mano kaimynai — reemigrantai iš Pietų Amerikos, sako — iš nuobodumo pasikarti galima. Lietuviai linksminintis nemoka. Tik geria. Jeigu žinotumėte, kaip moka linksminintis jaunimas Uragvajuje...

Norėtusi pridurti, kad sunku linksminintis per prievartą. Gal ta prievarta ir dirbtinumas įvairiose gyvenimo šakose per ilgą laiką ir privedė prie masiškai paplitusio girtuokliavimo Lietuvoje. Uragvajuje jaunimas linksminasi laisvai, jie švenčia savo senąsias - tradicines šventes. Lietuvoje šventės yra dirbtinos, jėga atėjusio okupanto primestos. Be laisvės — nėra tikro džiaugsmo!

Invalidumo pensija

Visus mus vaikystėje juokino pasaka be galo: „Užkliuvo vadžios, ir vėl iš pradžios...“ Pasakoje visa tai labai juokinga, bet kai panaši istorija įsisuka į žmogaus gyvenimą — tik ašarą braukti tenka... Gyveno sau žmogus, visą amžėlį dirbo, plušėjo, svetimiems turtus savo pūslėmis krovė, kol pagaliau šiaip taip įstengė nusipirkti pusę hektaro žemės ir susiręsti savo trobelę. Tarybų valdžia palengvino vargdienio gyvenimą, aprūpino darbu, o kai sveikata pašlijo, paskyrė jam invalidumo pensiją: gyvenk be rūpesčio, seneliuk.

Nepatiko kaimynui, kad gauna žmogus pensiją, ir jis surašė ilgą skundą, kuriame juodu ant balto išdėstė, jog pensininkas joks ne varguolis, kad jis Smetonos laikais dirbo ne svetimiems, o valdė savo 15 hektarų. Na ir sujudo visi: brūkšt-brūkšt sprendimą: atimti iš senuko pensiją, o visus išmokėtus pinigus išieškoti per teismą. Liaudies teismas iškviatė į posėdį patį kaltininką, visą tuziną liudytojų ir nustatė, kad... jis savo žemės neturėjo nuo gimimo dienos.

Ir vėl bėgo laikas, vėl senukas kas mėnesį gauna jam skirtą pensiją, nė nejausdamas, kad viršum jo jau kaupiasi nauji debesys. Ir štai vieną kartą ateina iš socialinio aprūpinimo skyriaus raštas, o tame rašte pasakyta, kad jis joks ne darbo invalidas, bet sukčius ir apgavikas, nes mulkina Tarybų valdžią. Ne juokais susirūpino seneliukas, nuėjo į skyrių, o jam sako:

— Tu, dėde, įrodei, kad vežiojai pašta ketverius metus, o mes patikrinom dokumentus ir nustatėm, kad tedirbai aštuonis mėnesius. Negausi tu pensijos. Vėl laksto žmogus, renka poperiukus ir liudytojų, pensijos, žinoma, ne-

begauna. Galų gale įrodo, kad vežė paštą ketve-rius metus.

— Neskubėk, dėde, neskubėk, — sako jam. Vežei ketverius metus, bet dar neaišku, kokių arklių. Gal tu savo bėrį turėjai?

Šoko žmogus įrodinėti, kad arklys priklausė ryšių skyriui, o jam panosėn popieriuką kyšt:

— O čia štai parašyta, kad tu savo arkliuką turėjai. Negausi pensijos. Kai žmogus įrodė, kad jokio arklio neturėjo, iš praeities gelmių išlindo dar vienas kabliukas. Girdi, sutinkame, kad tu dirbai pašto arkliu. Tai gerai. Bet kas tą arklių šėrė?

— Aš dirbau pašte vežiku, tai ir rūpinausi viskuo.

— Ė-ė, brolyti, nematysi pensijos, kaip ir savo ausų, — apsidžiaugė komisija. — Toks darbas prilįgsta pavienio valstiečio verslui.

Žmogus su tokiu sprendimu nenori sutikti: juk ir arklys, ir žemė priklausė ryšių skyriui, tai kuo jis kaltas, kad skyriaus viršininkas įsakė vežikui šerti arklių ir avižas sėti. Rašo žmogus į rajoną, į Vilnių, o jam iš ten plaukia atsakymai. Socialinio aprūpinimo ministerija paskutiniu raštu senukui smogė šitaip: "Laikotarpis, kai vežėt paštą Alsėdžių ryšių skyriuje, negali būti įskaitytas į Jūsų samdomo darbo stažą, nes darbas nuosavu arkliu (!) nėra samdomas darbas... Kadangi be minėto darbo neturite reikiamo stažo, invalidumo pensija Jums negali būti paskirta. Socialinio aprūpinimo ministerija Jūsų pensijos klausimą laiko galutinai išspręstu ir susirašinėjimą šiuo klausimu užbaigtu".

Ir viskas. Beveik dešimt metų tęsėsis vilkinimas "užbaigtas". Ir taip, kad Plungės rajono Alsėdžių miestelio gyventojas Pranas Vilkas per tą dešimtmetį taip ir nesuprato, kodėl jam nutraukė pensijos mokėjimą ("Tiesa", 1967 liepos 2 d.).

Dėl tokio menkniekio

Biurokratai visose visuomenėse pasižymi savo formalizmu, nelankstumu, bet komunistiniuose kraštuose jie yra dar nepaslanquesni, nejautesni žmonėms ir jų reikálams. Būdami dalimi politinės sistemos, kuriai visuomenė turi išreikšti visišką lojalumą, biurokratai jaučiasi saugiai ir drąsiai. Skaudžiausia, kad nuo biurokratų paprastai nukenčia, kaip matėme viršuje, senyvi valstiečiai, mažaraščiai, paprasti darbininkai — žmonės, kuriems visuomenės pagalba ir supratimas yra daugiausiai reikalingi. Žemiau dedame dar vieną pavyzdį, kaip dėl paprasčiausio formalumo įstaigų "po-

naičiai" ir "panelytės" varinėja senyvą moterį daugiau kaip savaitę laiko.

Neseniai lankiausi Vilniaus miesto Spalio rajono dvidešimt trečioje namų valdyboje. Nedrąsi senyva moteris prašė: — Dirbu namų darbininke (tarnaite — M. B.). Man pažymos (pažymėjimo, jog dirba, kad, atėjus laikui, galėtu gauti pensiją, t. y. kad neatsitiktų panašus dalykas, kaip nelaimingam pašto vežikui — M.

B.). Namų valdybos darbuotoja paima iš moters dokumentą ir greit perbėga akimis: — Jūsų pasas? Tvarkoj. Priregistruota. Vadinasi, Marija G. Gimusi Vilniuje. Gerosios Vilties gatvėje.

— Ei, Elena, paduokite man buhalterinę knygą. Tuoju žvilgtersim, kaip ten jūsų šeiminkai nuomą moka. — Aha, gerai. Net už sausį atsiskaitė. — Ar sumokėjote įnašus profsąjungos komitetui?

Pagyvenusi mažaraštė moteris drebančia ranka išima darbo sutarties knygutę. — Chm... Gerai. Bet šiandien nėra valdytojo. Užeikite rytoj. Nuo 8 iki 13 valandos. Jis išrašys pažymą. Kitą rytą moteris taip pat nieko nepešė. Jai pasakė: reikia raštiško šeiminko paliudijimo.

Dėl šio paprasto pažymos moteriškai prireikė lakstyti daugiau kaip savaitę. O ją paprasčiausiai išrašė pats namų valdytojas. Ir be jokių buhalterinių knygų. Per penkias minutes.

— Dėl tokio menkniekio reikėjo iš karto į mane kreiptis, — šypsodamasis sako Antanas Radzevičius. — Žinote, mūsų darbuotojos per daug kabinėjasi. Bijo atsakomybės. Radzevičius geras, stropus darbuotojas. Bet ar šią akimirką jam vertėjo šypsotis? Ką jis daro, kad "darbuotojos per daug nesikabinėtų?" ("Svy-turys", 1967, 5 nr.).

Ir ten diskutuojama apie meną

Jei jubiliejinėje dailės parodoje dauguma žiūrovų dziaugėsi ir žavėjosi atgimusiu mūsų peisažu, puikiais grafikų bei skulptorių kūriniais, nuostabiais vitražais, tai 1966 metais vykusioje jaunujų dailininkų parodoje nemažas skaičius žiūrovų vaikščiojo po sales suglumę, skėščiojo rankomis, o kai kurie net atvirai reiškė nepasitenkinimą.

— Ir vis dėl to daugumos kūrinių aš nesu-prantu, — prabyla pagyvenęs darbininkas.

— Kaltink save, — replika iš salės.

— Palauk, drauge mielas, duok pasakyti. Paveikslų esu matęs nemažai. Buvau Ermitaže, vaikščiojau po Rusų muziejų, teko pabuvoti visasąjunginėse parodose, bet ten aš suprasda-

vau. Ten mačiau žmones, besiilsiančius, bedirbančius, linksmus ir nelaimingus, jaunos ir senus, ištištus didelių nelaimių, priblokštus, bet ten buvo žmonės, buvo grožis. Jis vertė mane žavėtis, mylėti, neapkęsti. O čia? Ar gali kas nors pasakyti, kas čia nutapyta?

Darbininkas atsisėdė, salėje nedidelis šnaresys, kai kur patyliukais ginčijasi tarpusavyje, kai kurie dairosi į šalimais išstatytus dailininkų A. Stasiulevičiaus, V. Valiaus bei V. Kalinausko darbus. Atsistoja inžinierius.

— Tai aš sakiau, kad mes negalime tiksliai pasakyti, kas čia pavaizduota, o ar labai jau reikia žinoti, kas čia nutapyta? Ar neužtenka gėrėtis spalvomis? Nepakartojamu jų žaismu? Ar tau šis margumas neprimena upės čiurlenimo? O gal būt, esi girdėjęs kažkokią melodiją, kurią būtų galima va šitaip nutapyti? Pagaliau jei taip jau reikia jums tikslumo, tam yra fotoaparatas. Išvaikykim dailininkus, nusamdykim fotografus — ir baigtas kriukis. Nebus ginču, nebus neaiškumų... Dailė ir aplamai menas, tur būt, ir skiriasi nuo tikslųjų mokslų tuo, kad inžinieriui užteko vieną kartą išrasti ratą, o menininkas gali išradinėti savo ratą, kiekvienas savaip jį matyti. Dailininkas sugeba pažūrėti į daiktus tokiu aspektu, kokiu eilinis žmogus niekad nepažūrės. Gyvenime nėra violetinių arklių, kokius tapo dailininkas Švažas, nė tokių medžių, kokius nutapė dailininkai Katinas, Gudaitis ir kiti... Čia ir yra dailininko originalumas...

— Kūrybinė kančia, nuolatinis nerimas, noras prasiskverbti į pačias gyvenimo gelmes, į pačią žmogaus būties esmę... O kol kas ieškojimai. Nerimas. Ne visada jie sėkmingi. Ne visada ir tas nerimas tikras. Bet vis dėlto, tai judėjimas pirmyn, pažanga. O tai jau gerai. („Komjaunimo Tiesa“, 1967, 56 nr.).

Paminklų išvaizda

Aš, ekskursijų po Vilnių vadovas, ją ir propaguoju. Bet daugumos architektūrinių paminklų išvaizda ir dabartinė būklė neatitinka jų estetinės - pažinties paskirties. Tad sunku kalbėti apie sėkmingą jų propagavimą.

Pamenu, buvo spausdinta gotinio namo (Gorkio 12) fotografija. Iš jos matyti, kad trikampis stogo kraštas apkaltas lentomis. Jos dabar jau pajuodusios ir vietomis įlūžusios. Ar būdingas medis gotiniam eksterjerui? Ar daug lėšų reikia pakeisti sulaužytoms lentoms? Ką turi atsakyti vadovas pastabiam turistui?

Kiekviena ekskursija apsilanko Didžiajame universiteto kieme, apžiūri Jono bažnyčią iš

lauko (Kodėl ne iš vidaus? — M. B.). Jos fasadas gerokai apleistas, nublukęs, vitražai išbyrėję. Sakoma, kad auksas ir pelenuose žiba. Bet ne visiems tai pasiseka įrodyti. Minėto statinio paskirtis, kaip žinoma, keičiasi (ne keičiasi, bet yra keičiama — M. B.), bet kiek dar reikės laukti jų darbų pradžios? Svečių akyse ekskursijų vadovas — šeimininkas, miesto atstovas. Todėl noriu, kad miesto vadovai perskaitytų šias kelias pastabas („Švyturys“, 1967, 2 nr.).

Pirkėjų konferencija be pirkėjų

Vilniaus universalinės parduotuvės languose — skelbimai, kviečiantys į vyriškų kostiumų pardavimo dekadą. Užsukome ir mes. Dėmėsi atkreipti į iš persirengimo kabinos išėjusį suglamžytą švarku vyriškį. — Na, matote, kaip ant jūsų siūtas, — šypsosi pardavėja. Jai pritarė greta stovintis „Lelijos“ įmonių susivienijimo atstovas. Tačiau pirkėjas buvo kitos nuomonės. Ir ne tik jis. Apie tai liudija ir įrašai atsiliepimų knygoje.

Likus vienai dienai iki dekados pabaigos, buvo surengta pirkėjų konferencija. Čia susirinko universalinės parduotuvės, Prekybos ministerijos, standartų komiteto bei kitų organizacijų atstovai. Neatėjo į konferenciją tik... pirkėjai (tiesa, baigiantis pokalbiui, vienas pensininkas pasirodė). Ir stebėtis dėl to nereikia. Konferencija buvo surengta netinkamu laiku — 15-tą valandą (3 val. po pietų — M. B.), kada visi dirba. Geras sumanymas — vartotojų apklausos anketos. Tačiau jos gulėjo, galima sakyti, pamirštos atsiliepimų knygoje.

— Mes patenkinti, kad pokalbis įvyko, — pasakė rengėjai. Taip, pokalbis, kuriame buvo iškelti kai kurių gaminių bei prekybos formų trūkumai, įvyko. Bet ar verta džiaugtis, kada dekados metu žmonės neranda ką nusipirkti, prekės suglamžytos, nepatrauklios išvaizdos, o pirkėjų konferencijoje nedalyvavo... pirkėjas („Komjaunimo Tiesa“, 1967, 84 nr.).

Memuarinis veikalas

Ką tik išleista Jono Goštauto memuarinis veikalas „Ponas Teisėjaitis arba Pasakojimas apie Lietuvą ir Žemaitiją“ (131 psl., 6,000 egz.)

— tai „Lituanistinės bibliotekos“ serijos leidinys. Šis demaskuojantis carinė priespaudą veikalas buvo parašytas lenkų kalba ir 1839 m. išleistas Prancūzijoje. Iš lenkų kalbos išvertė R. Jاسas. Įvadinis straipsnis K. Jablonskio. („Literatūra ir Menas“, 1967, 19 nr.).

Paruošė Mindaugas Banėnas

APIE HOMOSEKSUALIZMĄ

Kas tėvams būtina žinoti

Su homoseksualizmo problema patiems supažinti ir apie tai paaiškinti savo paaugliams vaikams yra visų tėvų pareiga, — rašo dr. I. Bieber "Parents Magazine" žurnale.

Homoseksualizmas yra nenormali erotinė trauka tos pačios lyties asmenims. Jis pasitaiško tiek vyruose, tiek moteryse (pastaruoju atveju vadinamas lesbianizmu).

KLaidingos Nuomonės

Ligšiol buvo klaidingai manoma, kad tai įgimtas nenormalumas. Tačiau tyrimai parodė, jog tai psichinis sutrikimas, iššauktas tam tikros šeimyninės situacijos, kuri sužaloja mažą vaiką.

Panašiai klaidingas yra įsitikinimas, kad visi homoseksualai ir išvaizda, ir elgsena atrodo kaip priešingos lyties asmenys. Tas pas kai kuriuos pastebimas manierizmas yra mados dalykas ar net visuomenės nebijomo išraiška.

Taip pat klaidingai galvoja tie, kurie mano, kad normalūs, savo vyriškumu ar moteriškumu besidžiaugia ir besididžiuoja, jaunuoliai, patys neturi palinkimo į homoseksualizmą, gali būti kitų pastūmėti ta kryptimi.

Neteisybė, kad homoseksualai ieško progų prisigretinti prie nieko apie tai nežinančių jaunuolių. Jei kartais per apsirikimą ir užkalbina, gavę neigiamą atsakymą, labai susigėdę pasitraukia.

POŽYMAI IR SAVYBĖS

Daugelį homoseksualų apklausinęs, dr. Bieber pateikia kai kuriuos homoseksualų bruožus. Nuo pat vaikystės jie neturėjo geros nuomonės apie save. Negalvojo, jog yra stiprūs ir vertingi individai. Apklausinti jaunuoliai baiminosi savo normalių troškimų lytinėje ir socialinėje plotmėje. Jie nekenčia savo tėvo ir nepasitiki juo.

Beveik taisyklė, kad homoseksualiniai polinkiai anksčiau pastebimi pas berniukus, negu

pas mergaites. Toks berniukas yra vienišas, vengia kitų berniukų ir grupinių žaidimų. Dažnai jis nepopuliarus ir kitų berniukų pajuokiamas. Tai dar labiau skatina jį pasitraukti. Jis sueina artimon draugystėn su kuriuo jam palankesniu berniuku, labai prisiriša ir pavydi to draugo kitiems. Jis labai baiminasi fizinių sužeidimų, todėl mėgsta ramius žaidimus.

Jis jaučiasi kitoks, nepakankamai vyriškas. Jaunuolio amžiuje jis dažniausiai labai mandagus ir paklusnus, net per daug bandas savo žavesiu ir guvumu įtikti suaugusiems. Tačiau reikia atsiminti, kad tos savybės dar jokių būdu nesuponuoja homoseksualinio iškrypimo. Tėvams reikia pradėti rūpintis tada, kai jų sūnus penkių su viršum metų pakartotinai apsienginėja moteriškais rūbais.

Mergaičių kryptimas homoseksualizman pastebimas tik paauglės metais. Ji jaučia fizinį pasišlykštėjimą berniukais, nenori berniukiškų draugysčių ir dėvi perdėtai konservatyvaus pasiuvimo rūbais.

PRIEŽASTYS

Anie jaunuoliai dėl to išsivystė nenormaliai, kad tos pačias lyties tėvų laikysena jų atžvilgiu buvo žalojanti. Homoseksualai berniukai turėjo per daug intymias, dominuojančias motinas, kurios užslopino jų vyriškus polinkius. Jiems nebuvo leidžiama žaisti berniukiškų žaidimų, domėtis mergaitėmis. Jų motinos dominavo ir savo vyrus; atvirai rodė didesnę dėmesį ir meilę savo sūnums, negu vyrams ar dukterims. Tos motinos perdėtai rūpinosi sūnų geru elgesiu ir atrodymu, praleisdavo kartu su jais labai daug laiko ir reikalavo daug dėmesio. Nežiūrint viso to, tie berniukai būtų užaugę normalūs, jei būtų turėję vyriškus, savimi patikinčius ir sūnumis besidominčius tėvus.

Taigi, berniuko atveju, ne motina, o tėvas turi lemiamą vaidmenį. Berniuko santykiai su

tėvų nustato vaiko tolimesnę seksualinę kryptį. Jei berniukas gali savo tėvų žavėtis ir sutapatinti save su juo, jis užaugs normaliai. Šių santykių lemiamasis faktorius yra tėviškos meilės stiprumas bei jo rodomo dėmesio kiekis. Jei tėvas neniekins savo gal ir per silpnai atrodančio sūnaus, o gerbs jį, bus užkirsta homoseksualizmo galimybė.

Dauguma apklaustųjų mergaičių turėjo dominuojančias ir perdėtas jas kritikuojančias motinas. Tos motinos maskavo didelį savimi nepasitikėjimą, todėl buvo tokios agresyvios.

Mergaitės atveju, tėvas nėra tokia svarbi figūra. Jis dažniausiai būdavo pilnai pasidavęs žmonos įtakai, nedrįsdavo užstoti dukters, kai motina ją per daug skriausdavo.

Bendra išvada ta, kad homoseksualų tėvai sąmoningai ar nesąmoningai kliudė vaikams identifikuotis savoje lytyje ir slopino jų sūdomėjimą priešinga lytimi. Vienas būdas išaiškinti tokį tėvų elgesį — tai jų nesąmoninga baimė pripažinti savo vaikų lytiškumą.

BAIGMINĖS PASTABOS

Norint tokių gyvenimą trikdančių pasėkų išvengti, motinos turėtų pripažinti savo sūnams privatumą ir gerbti jų vyriškumą. Tėvai turi

turėti ir išreikšti tėvišką meilumą savo dukterims ir elgtis taip, kad parodytų pripažinimą ir pagarbą jų moteriškumui.

Perskaite šiuos tyrimų davinius, tėvai neturėtų baimintis, jei kuris iš minėtų bruožų atitinka jų šeimos atvejį. Tik jų visuma gali išugdyti homoseksualą, ir tai dar ne visuomet.

Reikia atsiminti, kad našlės dažniausiai užaugina normalius sūnus, jei jiems suteikia pakankamai nepriklausomumo ir progų jų vyriškumui pasireikšti.

Nereikia savo vaikuose specialiai ieškoti homoseksualizmo apraiškų. Tai vaiką sugėdina ir dar labiau jam pakenkia. Taip pat nereikia vaiko per jėgą stumti į tarplytines draugystes, norint jį įstatyti į normalų kelią.

Svarbu žinoti, kad dabartiniais psichoterapijos metodais homoseksualizmą galima išgydyti. Juo jaunesnis pacientas, tuo didesnės galimybės jam pasveikti. Tokiu atveju geriausia yra kreiptis į šeimos gydytoją, o jis nurodys specialistą.

Jei daugiau tėvų būtų žvelgę į homoseksualizmą atviromis akimis ir su drąsa, daugelio vyrų ir moterų gyvenimai nebūtų taip nenormaliai susiklostę.

Paruošė Gintarė Ivaškienė

Ar pirkti kariškus žaislus?

Prez. Johnsonas parodė susirūpinimo amerikiečių vaikų žaidimais. Jie nebeturi savyje mokojo elemento. Dauguma pagrįsti žiaurumu, neskoningu juokavimu ar gąsdinimu.

Šia proga kyla priešingų argumentų. Prieš pirkdami vaikui žaislą, pažvelkime į vienus ir į kitus.

Viena grupė, susidedanti iš auklėtojų ir tėvų, tvirtina, jog per daug paplitę kariniai žaislai. Juos reikia kuo greičiausiai išimti iš rinkos. Vietoj jų pramonininkams siūlo žaislų formą vaikams pristatyti mūsų aplinkos auklėjamąją pusę. Reikėtų pajungti gamtos apraiškas ir fizinius dėsnius, pvz. svorį ir gravitaciją, greitį ir laiką, šviesą ir šešėlius, medžiagą ir energiją, garsą ir vibraciją, optiką ir spindulius, ir t.t.

Žaislai, kurie nieko nepalieka vaiko vaizduotei arba per sunkiai duodasi valdomi, supykinę vaiką, greitai nusibosta. Palieka jį visai niekuo nesidominį.

Ir kituose kraštuose auga šis susirūpinimas. Austrijoje ir Japonijoje tėvai kovoja prieš šautuvėlius, tankus, bombonešius ir patrankas. Tėvai, pastebėję, jog vaikai, kurie, dar mėgo maži būdami, žiaurumą, užaugę jį išlieja ant kitų.

Antroji pusė, kurią daugiausia reprezentuoja žaislų gamintojai, griebiasi kitokių argumentų. Jie ginasi, sakydami, kad žaislų pasaulis yra suaugusiųjų gyvenimo atspindys. Žaislai neišaukia karo. Pats karas gamina kariškus žaidimus. Panaikinkime karus, tai baigsis ir vaikų domėjimasis šautuvais. Kaip pavyzdį, jie čia duoda Sovietų Rusiją. Joje kariški žaislai seniai uždrausti, tačiau agresija prieš kitas tautas tebevykdoma.

Ši grupė kaltina besipriešinančius tėvus už tai, kad jie bijo vaikams parodyti pasaulį tokį, koks jis iš tikrųjų yra. „Atimkite iš vaiko kariuviukus, atimkite varžybas. Atimkite iš viso bet kokį konfliktą, ir šios generacijos berniukas pasimes gyvenime“, — sako jie.

Keturių metų Petriukas dažnai išsimurzdavo savo veiduką uogiene, sviestu ar kuo kitu. Tada mama jam sakydavo: „Tu turi uogienės (ar sviesto) veiduką. Eik nusiprausti!“ Ir tada jį nusiųsdavo į prausyklą.

Kartą Petriukas mamai taip patiko, kad jį, pagriebusi už skruostelių, jam pasakė: „Tu turi angeliuko veiduką“. Petriukas rimtai atsakė: „Al tuliu eiti nusiplauti?“

KNYGA APIE PARTIZANO

IDEALĄ IR JO MIRTIES LAIKĄ

Vladas Ramojus. KRITUSIEJI UŽ LAISVĘ. Išleido Lietuviškos knygos klubas 1967. Aplan- kas Vytauto O. Virkau. Knyga 184 psl. Kaina 2.50 dol. Spaudė "Draugo" spaustuvė.

Juoda, žalia, balta. Viršeliui parinktos sim- boliškos spalvos. Juodi kryžiai, tautos skausmo paminklai, rymo ant tarptautinės viltį nešan- čios žalios spalvos. Šiuo atveju viršelis — tai prasmingas overtiuras Lietuvos partizanų isto- rinei tragedijai. Dar jo neatvertus, leidžias spręsti bei susikaupti.

Istorinių veikalų rašytojas L. Feuchtwanger tiki, kad laikas nėra pakeitęs žmonijos psicho- logijos. Pereitų šimtmečių žmonės, jo nuomo- ne, nebuvo nei žiauresni, nei blogesni už šian- dienos žmoniją. Tikėjimas, kad žmogaus pri- gimtis nesikeičia, užtinkamas ne vien tik rašy- toju, bet ir skaitytojų tarpe. Kaip tik ir šiame istoriniame veikale partizanų mirtys liudija gyvenamosios epochos žmonijos žiaurumą.

Istorija liudija, kad tragiškiausi laikotar- piai yra tie, kuriuose iškyla socialinių jėgų koalicija. Šios tragedijos pasekmėje mes gyve- name, spėliodami dėl savo asmeniškio tautinio apsisprendimo, spėliodami dėl savo tėvų, vyres- niųjų bei savo vaikų nuogosios sąžinės kraičio.

"Kritusieji už laisvę" knygos puslapiuose skaitome aiškius partizanų apsisprendimus: kovą ir mirtį už laisvę. Autorius suskirstęs knygą į tris dalis: Kalnų sritis (Aukštaitija), Jūros sritis (Žemaitija), Nemuno sritis (Dzūkija ir dalis Suvalkijos) — pagal geografinę partizanų karinių sričių sąrangą, kurios laikė- si Lietuvos partizanų vadovybė.

Nors viršelio applanke skaitome, kad "Kritu- siųjų už laisvę" veikale autorius panaudoja vi- šą šiuo metu prieinamą literatūrą, visgi jis pats už keleto puslapių prisipažįsta, kad tai "tik surankiotos paskiros detalės iš partizanų kovų — tik palaidi fragmentai". Perskaičius

knygą, tenka pripažinti, kad įvykių aprašymai yra epizodiniai, iškeliantys vadų narsumą bei kritusiųjų už laisvę didvyrišką kovą mirties tinkle. Fragmentai literatūriškai tampa pri- nerišti. Tęstinumą priduoja įprasmintos mir- ties rėmai — apsisprendimas aukotis už tėvynę.

Aprašymuose skaitome ir tokių epizodų: "dažnai partizanai sudraudavo išsišokėlius. Jie neduodavo per daug linksmintis ir jaunimui. . . . Ir liepė ten buvusiam vienam seniokui nu- simauti kėlnes. Tas drebėdamas nusimovė, o visos vakaruškose buvusios merginos turėjo jam bučiuoti į nuogą užpakalį. Miškinį įsaky- mą drebėdamos stropiai įvykdė" (87 psl.).

"Ateis pavasarėlis, gegutė užkukuos ateis iš miško Petras, sėdynę ištarkuos"...

Už poros puslapių skaitome: "Per vakaruš- kų partizanų visi iki nuogumo buvo išrengti, liepta sušokti polkutę, išpertos sėdynės ir duo- tos dvi minutės išsiskirstyti" (90 psl.).

Norėtusi, kad Lietuvos partizanų būsimose istorijose tokie partizaniniai žygdarbiai turėtų tragedijai atitinkamą apipavidalinimą.

Autorius daugumą įvykių perduoda istoriko žvilgsniu. Geriausi istoriniai veikalai gimsta iš gyvenamojo laiko tėkmės, jie autentiškiausiai perduoda įvykių intimumo nuotaikas, intrigas, baime, konfliktą, pavojų. Tačiau istorija nega- li būti vien tik istorija — turi būti ir literatū- ra. Trečioji knygos dalis, Nemuno sritis, sklan- džiausia. "Pašauti arai Krėvės tėviškėje" — su- blizga ne vien tik istoriniu autentiškumu, bet ir literatūriniu išbaigtumu. Autorius pasirodo ir kaip kūrėjas, ne vien surankiotojas.

Partizanų motinoms skiriami trys puslapiai. Skaitome: "Minėdami partizanus, negalime už- miršti ir lietuvių partizanų motinos, kuri, išlei- dusi savo sūnus ar dukras sunkiai likimo grum- čiai už tautos laisvę ir ateitį, pasiliko namuose laukti okupantų keršto ir nežinios dienų. Tra-

giškų partizanų motinų likimo pavyzdžių buvo tūkstančiai. Vienos motinos pavyzdys, kurį tenka dokumentais paliudyti, tegu primena ir kitas didvyres partizanų motinas" (55 psl.). Joms skirtus lapus baigia šitaip: "Didžiausia pagalba priklauso motinoms, kurios ne tik išaugino galiūnus tautai, bet ir pačios atidavė gyvybes" (58 psl.).

V. Ramojus šiek tiek išryškina ir lietuvių partizanės veiklą. Būtų įdomu plačiau paskaičiuoti apie moterų tautinį vaidmenį. Galvojant, kad už kiekvieno partizano stovėjo jo motina, kartais sesuo, o kartais net mylimoji, žmona ar duktė, kyla aukų klausimas procentais. Graikų tragedijos puslapiuose užtinkame motinų raudas, kuriose jos pasisako, kad didesnis skausmas yra išleisti sūnų į kovą ir mirtį, negu pačiai už sūnų kovoj žūti.

Vieną iš didvyriškų partizanų epizodų autorius atskleidžia Jurgaičio žodžiais: "1948 m. pavasarį Geležinio Vilko būrys buvo apsuptas Vilkališkų miškelyje. Pasilikęs su žmona Aldona dengti atsitraukimo, partizanas P. buvo mirtinai sužeistas. Visi kiti prasimušė laimingai. P. spėjo pasakyti žmonai: "Kovok, Aldona, už abu, aš jau mirštu". Bet būdama paskutiniame nėštumo mėnesy, vargiai galėjo kovoti ir Aldona. Užmerkusi vyrui akis, Aldona lėta ristele pasileido artimiausios landynės link. Pamatęs retą vaizdą, rusų kapitonas liepė į moterį nešaudyti. Automatą Aldona numetė, nes jame nebuvo ne vieno šovinio. Kai šuo pripuo-

lė arti, ji nušovė iš pistoleto ir, parodydama mostą, kad ji numetė, toliau žingsniu nuėjo. Dabar jau drąsiai kapitonas puolė artyn. Ir kai jis griebė ją už pečių, jos rankose sublizgėjo peilis. Viskas vyko akimirksniu, ir nudurto kapitono automatu buvo nušautas ji lydėjęs kareivis. Aldona, savo paltu apsupusi mažą eglaitę, pati nubrido į pelkę. Gerą pusvalandį enkavedistai šaudė jos palta, o ji, perbridusi skersai Tyrulius, iki pažastų šlapia, atsirado saugioje vietoje arti Radviliškio. Po dviejų savaičių Aldona pagimdė sūnų" (76 psl.).

Autoriaus išreikštas tikslas ir noras yra realizuotas. Jo knyga liudija išeivijos lietuviams bei ateinančioms kartoms, kad Lietuvos partizanų sąjūdis antroje bolševikų okupacijoje nebuvo tik legenda, bet kad partizanų eilėse kovojo geriausi Lietuvos sūnūs, kuriems busimoji Lietuvos laisvė buvo brangesnė net už jų pačių gyvybes.

Sustingus mūsų tautos laisvės varpui, kai kurie jo dūžiai, šaukiantys į kovą, nuostabiai mumyse nutolo. "Kritusiųjų už laisvę" knygos puslapiai priartina mus prie gyvojo partizanų aukuro, telkdami viltį apsisprendimui už įprasmintą gyvenimą bei mirtį.

Dalia Kučėnienė

Dalia Kučėnienė, gavusi bakalauro laipsnį iš prancūzų ir vokiečių literatūrų, siekia magistro laipsnio Rooseveltto Universitete ispanų literatūros studijomis. Bendradarbiauja periodinėje spaudoje.

GYVENIMUI TEKANT

(iš 267 psl.)

which is taken to understand their position and to state it fairly. Moreover, instead of dogmatically insisting on their return to Rome as the only possible movement forward unity, the Decree is concerned with a movement toward Christ. (The Documents of Vatican 11, "A Response", 367 psl.).

Taip pasisako dr. Samuel McCrea Caver, vienas pagrindinių Pasaulio Bažnyčių Tarybos ir JAV Krašto Bažnyčių Tarybos steigėjų ir buv. pastarosios Tarybos generalinis sekretorius.

■ Žinovas kitokios nuomonės

V. Karosas yra nuomonės, kad popiežiaus Pauliaus VI "enciklikose ir Vatikano II santarybos nutarimuose nėra atskleistas mūsų dienų istorijos amžius su visomis iš-

plaukiančiomis problemomis ir galimais sprendimais, bet katalikiškai išsivaizduotas pasaulis, kuriame problemos sprendžiamos stebuklų metodais" ("Povilo VI enciklikos reikšmė". *Naujienos*, liepos 6). Savo straipsnyje jis neskiria nė vieno gero žodžio *Populorum Progressio* enciklikai.

Tuo tarpu vienas žymiausių JAV protestantų religijos profesorių dr. Robert McAfee Brown yra kitokios nuomonės. Jis siūlo: "Iš tiesų, *Populorum Progressio* turi būti laikoma pirmaeilio šaltinio Pasaulio Bažnyčių Tarybos (*World Council of Churches*) sužaviavime Uppsaloje sekančią vasarą" (*Commonweal*, liepos 14, 428 psl.). Jis pareiškia, kad Susivienijusių Presbiterijonų Bažnyčia visai neseniai į savo viešą deklaraciją, skaitomą visose bažnyčiose, įdėjo ištrauką apie taikos siekimą Vietname iš kitos Pauliaus VI enciklikos *Christi Matri Rosarii*.

FILMUS SUGLAUSTAI VERTINANT

OH DAD, POOR DAD, MAMA'S HUNG YOU IN THE CLOSET AND I'M FEELIN' SO SAD.

Arthur Kopit komedija apie moterų dominavimą Amerikos šeimyniniame gyvenime, labai kebliai filmuota perdėtų kostiumų rinkinyje. Šiam nepasisekusiam filmui trūksta ir stiliaus, ir gero skonio; netinkamas jaunuoliams nei vaikams.

ONE MILLION YEARS B. C. Šiame filme vaizduojamas primityvus priešistorinis žmonių gyvenimas dinosauro gadynėje. Gali būti pramoga įvairaus amžiaus žiūrovams, tik gal per daug baisi mažiems vaikams.

PENELOPE. Nepasisekusi komedija apie jauną moterį (Natalie Wood), kuri meilės trūkumą mėgina padengti užsigindama plėšikavimu. Menkos vertės filmas, netinkamas jaunuoliams nei vaikams.

PERSONA. Šis švedo režisoriaus Ingmar Bergman vėlyviausias filmas daugiau pasižymi plačiu dialogu negu veiksmu — kartais net sunku spėti skaityti paraštes angliškai. Visgi veiklas yra vertas dėmesio: jis vaizduoja aktorę, kuri po nervų sukrėtimo nutaria visai nekalbėti, kad "nevaidentų" kokių sau užsidėtų rolių, bet nuoširdžiai išgyventų save ("persona" — tai maskė, naudojama klasikinėje dramoje). Jos psichiatras pastebi, kad jos šis užsimojimas tėra kita forma naujos rolės, ir todėl ją išsiunčia ramiom atostogom prie jūros. Ją palydi jauna gailestingoji sesuo, kuri pamačiusi, kad aktorė yra atidi klausytoja, pradeda jai atskleisti savo gyvenimo paslaptis ir mintis. Tarp abiejų iškyla asmeninių savybių pasikeitimas: slaugės reakcijos padeda aktorei priimti save tokia, kokia ji yra. Liv Ullmann (kaip aktorė) ir Bibi Andersson (kaip gailestinga sesuo) savo vaidmenis gerai atlieka. Filmas labai geras, bet ne jaunesniems kaip 18 metų.

A PISTOL FOR RINGO. Italų imitacija amerikiečių kaubojų filmų. Gan vykusiai pamėgdžiotas, nors perdėtai daug šaudymosi. Filmą įkalbėtas angliškai ir spalvotas. Šiaip sau; vaikams netinkamas.

THE POPPY IS ALSO A FLOWER. Tarptautinė kova prieš opiumo pirklius atvaizduojama menkokai. Originaliai šis veikalas buvo pastatytas specialioje televizijos programoje.

PREHISTORIC WOMEN. Spalvotas filmas apie dingusią valstybę, valdomą žiaurios karalienės, kurią netikėtai atranda Afrikoje vienas anglas. Šiaip sau; vaikams netinkamas.

THE PROFESSIONALS. Veikalas apie milijonierių, kuris pasamdo keturius vyrus surasti jo pagrobtą žmoną. Filmą gyvas, keblios režisūros su perdėtu banaliu dialogu. Tinka tik suaugusiems.

THE PROJECTED MAN. Šiame pigiame britų filme mokslininkas, tyrinėdamas, elektros palytėjimu pavirsta baidykle. Šiaip sau.

PSYCHO-CIRCUS. Nervus padirginantis britų gamybos filmas apie apiplėšimą ir žmogūdybę cirko žimos būstinėje.

RAGE! Katastrofoj žuvus daktaro žmonai su negimusiu kūdikiu, jis jaučiasi atsakingas ir pasišalina į laukinę Meksiką, skandindamas savo širdgėlą alkoholyje. Gyvenimui vėl atsibunda tik tada, kai pasiutusio šuns įkaštas turi apsispręsti skubėti išleisti špricą savo gyvybei išgelbėti ar padėti darbininko žmonai sunkiame gimdymo atvejuje. Filmą — geras suaugusiems ir labiau subrendusiems jaunuoliams.

RED TOMAHAWK. Kavalerijos kapitonas (Howard Keel), patyręs apie Custer skerdynes, bando išgelbėti Deadwood miestelį nuo Sioux indėnų užpuolimo. Filmą — neblogas suaugusiems ir jaunimui, tik kiek žiaurokas.

THE RELUCTANT ASTRONAUT. Naivi komedija, be pasigailėjimo kartojanti tuos pačius juokus.

AUKLĖJA MENINĮ SKONI

“Laiškai Lietuviams”, gegužės mėn., Nr. 5. Pats įdomiausias ir gerai aprašytas šio numerio straipsnis yra Stasio Goštauto apybraiža apie religinį meną. Manytume, kad šitaip pateiktoji medžiaga tikrai auklėja skaitytojo meninį skonį ir mažina ne kartą šiose srityse kylančius nesusipratimus. Šiam meniniam numerio akcentui puikiai atliepia ir puslapiinės iliustracijos: lietuvių liaudies skulptūra, Rubenso tapybos detalė, Salvador Dali “Nukryžiuotasis” ir Michelangelo Pietos ir Mozės išpūdingi pavyzdžiai. Aki taipgi patraukia skoningai Ados Korsakaitės-Sutkuvienės piešiniais papuoštas Charles Pegui eilėraštis “Dievo Motinos kančia”, iš prancūzų kalbos išverstas Povilo Gaučio. Naujame žurnalo numeryje netrūksta nei feljetonų, nei enciklikinių svarstymų. Tačiau viskas parengta ir atseikėta ne pripuolamai, bet apgalvotai, planingai.

Draugas, VII. 15

NEMATAU “TU NUODĖMIŲ”

Nors pavėluotai, norėčiau ir aš pridėti keletą žodžių prie Jūsų kreipimosi į skaitytojus pasisakyti.

Štai balandžio mėn. “L. L.” skyriuje “Skaitytojo žodis” (176 psl.) skaitome vieno nepatenkinto skaitytojo pasisakymą šiuo žurnalu. Aš bent būčiau priešingas minėtam skaitytojui ir nematau tų “nuodėmių” “L. L.”, kurias mini “Laiškų draugas”.

Ten pat buvo paberta lotyniškų citatų, be jokių paaiškinimų. Tai nepriduoda svorio. Atrodo, kad visas pasaulis turi mokėti lotyniškai. Ar tai ne noras pademonstruoti “aukštesni išsireiškimą”?

A. Paulius, Hamilton, Kanada

KUNIGAI VATIKANO BANKE?

Neklaidinkit be reikalo skaitytojų tokiais Jul. Raulinaičio str. “Vatikano suvažiavimas ir pasauliečių vaidmuo Bažnyčioje” teigimais:

“Vatikano banko kasininkai prie langelių — kunigai...” (“L. L.”, 1967, 4 nr., 157 psl.).

Romoje išgyvenau 28 metus, dažnai turėjau ir turiu reikalų Vatikano banke (Istituto per le opere di religione) ir niekad nesu matęs prie langelio dvasiškio. Prie langelių (ir prie kasos) yra pasauliečiai: dr. L. Menini, P. Paielli, dr. De Strobel, C. Placidi, G. Germinario, B. Carlini, G. Luciani, E. Antilici, L. Righi, G. Bianchini, C. Glaentzer. Taigi visi pasauliečiai. Gaila, kad Jūsų bendradarbiiai, prisiskaitę bedieviškos - komunistinės melo spaudos, per rimto “L. L.” žurnalo puslapius kartoja netiesą ir klaidina skaitytojus.

Su geriausiais linkėjimais stovėti tiesos tarnyboje
K.J. Vaišnora, M.I.C., Roma

Susipažinęs su Tėvo Vaišnoros laišku, norėčiau atsakyti sekančiai.

Bedieviškos - komunistinės melo spaudos neskaitau. Toliau į kairę negu “Commonweal” ir arčiau melo negu “Time” mano lektūra nesiekia. Dauguma mano naudotų autorių rašo su “imprimatur” (t. y. su bažnytiniu patvirtinimu — Red.), o mano straipsnio gale suminėta periodika yra katalikų leidžiama.

Teigimas, kad Vatikano banko kasininkai yra kunigai, paimtas iš knygos “Inside the Vatican”, Corrado Pallenberg, Hawthorn Books, New York, 1960. (Originalas italų kalba: “I segreti del Vaticano”, Aldo Palazzi Editore, Milano, 1959). Rašydamas apie tą banką, Pallenberg taip išsireiškia: “It has its counters, its cashiers (in priestly robes), it accepts deposits, opens current accounts...” (191 psl.). Gal čia glūdi klaida, už kurią Jus ir visus skaitytojus atsiprašau.

Kad dar nušviesčiau, kokia to autoriaus laikysena, cituoju toliau (195 psl.): “To conclude, the administration of Vatican finances, as a whole, is efficient, honest and exact... she (the Church) has remained what she was from the beginning — an institution which draws money from charity and spends money for charity”.

J. A. Raulinaitis, Los Angeles

**VYTAUTO
DIDŽIOJO
UNIVERSITETO
LEIDINIO
REIKALU**

Lietuvių Profesorių Draugija ruošia spaudai leidinį apie Vytauto Didžiojo Universitetą. Reikia: 1) parašyti Universiteto įsteigimo istoriją; 2) parūpinti fakultetų veiklos aprašymus; 3) duoti visų pagelbinių mokslo bei mokymo įstaigų veiklos aprašymus, kad knyga galėtų atskleisti Vytauto Didžiojo Universiteto didžią svarbą Lietuvos kultūriniam gyvenimui. Negalima pamiršti ir veikusių studentišκών organizacijų: Studentų Atstovybės, ideologinių organizacijų, korporacijų, ratelių ir t.t.

Redakcinė Komisija savo posėdyje 1967 m. gegužės 27 d., kuriam pirmininkavo vysk. V. Brizgys, sekretoriavo kun. P. Dilys, nutarė kreiptis į lietuvišką visuomenę ir prašyti ne tik aukų leidiniui, bet vertingų fotografijų ir Universiteto veiklą aprašančių veikalų. Panaudota medžiaga su dėkingumu bus gražinta. Aukas galima siųsti prof. Stasiui Dirmantui, 6616 South Washtenaw Ave., Chicago, Illinois 60629; raštų medžiagą — prof. Pranui Čepėnui, 6015 South Francisco Ave., Chicago, Illinois 60629.

**BRAZDŽIONIO
POEZIJOS
RINKTINĖ**

Brazdžionio poezijos rinkinei leisti komitetas, susitelkęs Los Angeles, Calif., kreipiasi į viso pasaulio lietuvius, prašydamas pagalbos, leidžiant sukaktuvininko poeto Brazdžionio (60 metų amžiaus ir 40 m. kūrybos) rinktinę. Visi kviečiami būti Brazdžionio poezijos rinktinės mecenatais (paaukojus 25 dol.) ar garbės mecenatais (paaukojus 100 dol. ar daugiau). Mecenatai gaus specialų numeruotą autoriaus pasirašytą egzempliorių. Knygos prenumerata — 10 dolerių.

Komiteto sąstatas: Juozas Andrius — pirmininkas, Pranas Lembergas — išdininkas; vicepirmininkai: kun. dr. Petras Celiešius, Bronys Raila; išdo globėjai: Algis Raulinaitis, Antanas Skirius, Ignas Medžiukas; komiteto nariai: dr. Elena Tumienė, Juozas Švaistas-Balčiūnas, Rūta Kulikauskienė, Juozas Tininis ir Alė Rūta.

Čekius prašome rašyti vardu "Brazdžionio Rinktinė", kadangi taip pavadinta sąskaita banke, ir siųsti išdininkui P. Lembergtui, 927 3rd Street, Santa Monica, Calif. 90403.

**ATSIŪSTA
PAMINĖTI**

ANTONIANUM. Šv. Antano gimnazijos metinis leidinys. 1967. Spaudai paruošė Pranciškonų šv. Antano gimnazijos mokiniai. Kennebunkport, Maine. 52 psl.

CHICAGOS LIETUVIU OPERA. Leidinys Operos pirmajam dešimtmečiui paminėti su "Gražinos" operos libretu. Redagavo VI. Būtėnas. Meninė priežiūra A. Kurausko.

ROMOS KATALIKŲ APEIGYNAS. Pirmoji dalis: Sakramentai ir pašventinimai. Lietuvos vyskupijų ordinarų kolegijos leidinys. Vilnius-Kaunas, 1966. 286 psl.

ROMOS KATALIKŲ APEIGYNAS. Antroji dalis: Proce-

sijos, litanijos, laidotuvės. Lietuvos vyskupijų ordinarų kolegijos leidinys. Vilnius-Kaunas, 1965. 415 psl.

ROMOS KATALIKŲ APEIGYNAS. Priedai. Šv. Mišių ir šermenių giedojimai. Lietuvos vyskupijų ordinarų kolegijos leidinys. Vilnius-Kaunas, 1966. 127 psl.

Kazys Jonaitis-Žilvitis. SIELOS BALSAS. Eilėraščiai. Iliustravo V. Vijeikis. 75 psl. Kaina \$2.00.

Dante Alighieri. NAUJASIS GYVENIMAS (La Vita Nuova). Vertė A. Tyruolis. Su spalvotomis iliustracijomis 96 psl. Vienas iš Saleziečių leidinių, skirtų Jaunimo Bibliotekai.